

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

Θ. ΠΑΚΟΣ
Α. ΚΑΡΑΓΑΝΗΣ
Σ. ΛΩΛΟΣ

Κουλούρης Γιάννης, Α.Μ.: 0800M022

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1. Εισαγωγή σελ.3
 2. Σύντομη παρουσίαση ιστορικών στοιχείων για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. σελ. 8
 3. Οι διαρθρωτικές αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σελ. 11
 4. Οι έννοιες και το περιεχόμενο της συγκέντρωσης και της συγκεντροποίησης του κεφαλαίου σελ.20
 - 4.1. Οι έννοιες της συγκέντρωσης και της συγκεντροποίησης του κεφαλαίου στον τραπεζικό τομέα σελ.23
 - 4.2. Δείκτες του βαθμού συγκέντρωσης και προβλήματα εφαρμογής σελ.28
 5. Συγκέντρωση και συγκεντροποίηση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. σελ. 33
 - 5.1. Το επίπεδο συγκέντρωσης στον τραπεζικό τομέα την προηγούμενη δεκαετία σελ. 35
 - 5.2. Το κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών. σελ 39
 - 5.3. Το επίπεδο συγκέντρωσης μετά το κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών . σελ. 54
 - 5.4. Διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μετά τις συγχωνεύσεις και εξαγορές σελ.58
 6. Επιδράσεις στην κερδοφορία και την αποδοτικότητα. σελ. 62
 7. Επιπτώσεις στην απασχόληση. σελ. 66
 8. Επιπτώσεις στην χρηματοδότηση της οικονομίας σελ.68
 9. Εξέλιξη του επιπέδου συγκέντρωσης την τελευταία 15ετια σύγκριση με τον αντίστοιχο της Ε.Ε. – Συμπεράσματα. σελ. 68
- Βιβλιογραφία σελ. 73
- Παράρτημα – Πίνακες σελ.76

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έντονη δραστηριότητα στον τομέα των συγχωνεύσεων και εξαγορών σε όλους σχεδόν τους παραγωγικούς κλάδους ήταν ένα από τα εντυπωσιακότερα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας οικονομίας την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα. Ειδικά στον χρηματοδοτικό κλάδο, το φαινόμενο άρχισε στα μέσα της δεκαετίας του 1980, κορυφώθηκε προς το τέλος της δεκαετίας του 1990, αλλά παρουσιάζει κάποια ύφεση τα τελευταία χρόνια. Από πλευράς μεγέθους όμως οι μεγάλες συγχωνεύσεις (mega mergers) προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 δημιούργησαν την εντύπωση ότι η τάση μεγεθύνσεως δεν έχει όρια. Στην Ελλάδα, όπως ήταν φυσικό, το φαινόμενο είχε σαφώς μικρότερες διαστάσεις. Η εντυπωσιακή αυτή εικόνα της αναδιαρθρώσεως του χρηματοπιστωτικού κλάδου, όπως ήταν αναμενόμενο, προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον για θεωρητική έρευνα, επεξεργασία και ουσιαστική αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων στο μέλλον.

Η έρευνα επικεντρώθηκε σε τρία βασικά ερωτήματα: Πρώτον, ποια φαίνεται να είναι τα κίνητρα που προκάλεσαν την έντονη τάση ενοποίησης στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Δεύτερο, ποιες ήταν οι μεταβολές στο περιβάλλον λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων που επέτρεψαν ή διευκόλυναν την ενοποιητική διαδικασία. Τρίτο, ποιες μπορεί να είναι οι πιθανές επιπτώσεις της περισσότερο συγκεντρωτικής δομής του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζει σημαντικές ιδιαιτερότητες ως προς τη διάρθρωση του σε σχέση με εκείνο των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αρκετά νωρίς είχαμε την συγκέντρωση σε λίγους ομίλους με αυτόν της Εθνικής να έχει δεσπόζουσα θέση. Άλλο ένα βασικό του στοιχείο ήταν η έντονη κρατική συμμετοχή και παρέμβαση. Σημαντική πρόκληση για τις ελληνικές τράπεζες είναι το μέγεθός τους, που τις καθιστά ανίσχυρες να ανταγωνιστούν σε πανευρωπαϊκό επίπεδο στην αγορά χονδρικής, στη διαχείριση κεφαλαίων, κ.ά. Μακροπρόθεσμα, οι ελληνικές τράπεζες δεν θα μπορέσουν να αποφύγουν τον ανταγωνισμό αυτό. Αντίστοιχα τα ερωτήματα στα οποία επικεντρώνεται η παρακάτω διερεύνηση και αξιολόγηση των συγχωνεύσεων και εξαγορών των ελληνικών εμπορικών τραπεζών είναι τρία: Πρώτον, εάν υπάρχουν στοιχεία που συνηγορούν για την ύπαρξη οικονομικών κλίμακας. Δεύτερον, εάν εντοπίζονται ενδείξεις για αυξημένη μονοπωλιακή

συμπεριφορά των τραπεζών μετά τις ενοποιήσεις, και τρίτον, ποιες φαίνεται να είναι οι γενικότερες επιπτώσεις από τη μεταβολή του βαθμού συγκέντρωσης.

Τα φαινόμενα αυτά δεν είναι πρωτόγνωρα. Η συσσώρευση κεφαλαίου είναι γενική τάση στον καπιταλισμό. Η συγκέντρωση προκύπτει από τη διαδικασία της συσσώρευσης και συνεπάγεται αύξηση του ελάχιστου μεγέθους της αντιπροσωπευτικής επιχείρησης, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να διεξαχθεί με αποτελεσματικό τρόπο η διαδικασία παραγωγής. Η συγκεντροποίηση, από την άλλη μεριά, δεν προκύπτει από τη συσσώρευση αλλά από τη συνένωση σχηματισμένων ήδη ανεξάρτητων ατομικών κεφαλαίων. Ο ρόλος των τραπεζών και της πίστης στα φαινόμενα αυτά είναι σημαντικός άρα ακόμα μεγαλύτερη σημασία αποκτά η διερεύνηση τους τόσο όσον αφορά τον ίδιο τον κλάδο αλλά και τις επιδράσεις συνολικά στην συγκέντρωση και συγκεντροποίηση κεφαλαίου στους άλλους κλάδους και στην οικονομία συνολικά.

Οι αλλαγές στην παραγωγική διάρθρωση και στις διαδικασίες συσσώρευσης κεφαλαίου, το νέο κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων και η αυξανόμενη πολυκλαδικότητα και πολυεθνικότητα των βιομηχανικών ομίλων, επέδρασε στους όρους αξιοποίησης του τραπεζικού κεφαλαίου και στη λειτουργία των τραπεζικών ομίλων, συντείνοντας ταυτόχρονα σε γενικότερες αλλαγές σε όλο το πλέγμα των χρηματοπιστωτικών σχέσεων. Τα συγκεκριμένα φαινόμενα, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη χρήση της πληροφορικής και την αύξηση της ποικιλίας των προσφερόμενων χρηματοπιστωτικών «προϊόντων», έδειξαν ότι τα εθνικά συστήματα ρύθμισης των νομισματοπιστωτικών σχέσεων, βρισκόταν σε αναντιστοιχία με τις σύγχρονες απαιτήσεις δράσης του τραπεζικού κεφαλαίου, πράγμα που έκανε αναγκαία την αναδιάρθρωση τους σε νέα βάση.

Παράλληλα το άλλο βασικό στοιχείο που επέδρασε στις εξελίξεις είναι οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο με το πέρασμα από την έντονη κρατική παρέμβαση στην «φιλελευθεροποίηση» του τραπεζικού συστήματος και με την εναρμόνιση και προσαρμογή του θεσμικού καθεστώτος λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, στις ευρωπαϊκές εξελίξεις (2^η τραπεζική Οδηγία, ΟΝΕ κλπ).

Στο νέο πλαίσιο, εξάλλου, η άσκηση της τραπεζικής εποπτείας από τις κεντρικές τράπεζες ή τις αρμόδιες διοικητικές αρχές έχει ριζικά μεταβληθεί. Η έμφαση δίνεται πλέον στη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με προληπτικούς και ουσιαστικούς ελέγχους που αποσκοπούν στον περιορισμό των κινδύνων, πιστωτικών,

λειτουργικών, τους οποίους συνεπάγεται ο διαρκώς αυξανόμενος ανταγωνισμός σε ένα ολοένα πιο σύνθετο και απαιτητικό περιβάλλον.

Από την παρουσίαση και μελέτη των στοιχείων για τις εξαγορές και συγχωνεύσεις που είχαμε τα τελευταία χρόνια έχουμε και τα πρώτα στοιχεία για την επίδραση τους στο ίδιο το τραπεζικό σύστημα (κερδοφορία, αποδοτικότητα, απασχόληση, αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις κ.α.) αλλά και την διερεύνηση των επιπτώσεων συνολικά στην ελληνική οικονομία και στους κλάδους παραγωγής. Ωστόσο ενδιαφέρον έχει και η σύγκριση με τις αντίστοιχες εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο.

Στην εργασία αυτή προσπαθούμε να παρουσιάσουμε τις παρακάτω ενότητες απαραίτητες για την κατανόηση των εξελίξεων αυτών. Μια συνοπτική αναφορά στην διαχρονική εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, αλλά και της αλλαγές που έχουν συντελεστεί στο τραπεζικό τομέα σε διεθνές επίπεδο τις τελευταίες δεκαετίες. Την παρουσίαση των εννοιών της συγκέντρωσης και της συγκεντροποίησης τόσο στην οικονομία ως σύνολο όσο στον τραπεζικό τομέα. αλλά και τα μέτρα συγκέντρωσης που έχουν αναφερθεί. Τέλος γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν τα φαινόμενα αυτά στον τραπεζικό τομέα στην Ελλάδα σήμερα. Και να γίνει μια προσπάθεια με μέτρα συγκέντρωσης να έχουμε κάποια πρώτα στοιχεία της σημερινής κατάστασης.

2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.

Το τραπεζικό μας σύστημα έχει διανύσει πορεία συνυφασμένη με τις σταδιακές φάσεις της οικονομικής ιστορίας της χώρας. Τυπικά η ύπαρξη του αρχίζει από το 1828, όποτε ιδρύθηκε η πρώτη τράπεζα του νεώτερου Ελληνικού Κράτους, η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα. Επρόκειτο για ένα καθαρά υποτυπώδες πιστωτικό ίδρυμα με μοναδική αποστολή την έκδοση εντόκων ομολόγων για λογαριασμό του Κράτους. Η ΕΧΤ δεν πέτυχε να εμπνεύσει εμπιστοσύνη και διέκοψε τις εργασίες της ύστερα από έξι χρόνια περίπου. Η πραγματική αφετηρία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος τοποθετείται στα 1841, με την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία μέχρι σήμερα εξακολουθεί να έχει δεσπόζουσα θέση στο σύστημα. Δύο χρόνια νωρίτερα, το 1839, είχε ιδρυθεί η Ιονική Τράπεζα, ως τράπεζα της (υπό αγγλική κυριαρχία) Πολιτείας των Ιονίων Νήσων, και η οποία ήταν αγγλικών συμφερόντων μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950.

Η Εθνική Τράπεζα κάλυπτε όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών και, ταυτόχρονα, ήταν και εκδοτική τράπεζα, δηλαδή είχε το προνόμιο της έκδοσης χαρτονομισμάτων. Εκδοτικό προνόμιο είχε και η Ιονική Τράπεζα, το οποίο διατήρησε και μετά την ένωση των Ιονίων νήσων με την Ελλάδα (το 1864) μέχρι το 1920. Στο δεύτερο ήμισυ του δέκατου ένατου αιώνα και στις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, ιδρύθηκαν πολλές μικρές τράπεζες αλλά και μεγάλες τράπεζες, από τις οποίες ελάχιστες επιβίωσαν μέχρι σήμερα, όπως η Εμπορική που ιδρύθηκε το 1909, και η Τράπεζα Πίστεως, που ιδρύθηκε (με την ονομασία Τράπεζα Καλαμών) το 1879.

Σταθμός στην εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ήταν η τριετία 1927-1929, οπότε τέθηκαν οι βάσεις για τον καταμερισμό των τραπεζικών λειτουργιών και τη συστηματικότερη οργάνωση του κλάδου. Το 1927 ιδρύθηκε η Εθνική Κτηματική Τράπεζα, αποσπώντας τον τομέα της κτηματικής πίστης από την Εθνική Τράπεζα.. Το 1928 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ανέλαβε κατ' αποκλειστικότητα το εκδοτικό προνόμιο και αποτελεί έκτοτε την Κεντρική Τράπεζα της Χώρας. Τέλος το 1929 ιδρύθηκε η Αγροτική Τράπεζα, η οποία ειδικεύεται στον τομέα της αγροτικής πίστης.

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1930 και υπό την επίδραση της μεγάλης διεθνούς οικονομικής κρίσης παρατηρούνται τάσεις συγκέντρωσης των τραπεζών, με

συγχωνεύσεις και με απορρόφηση μικρών τραπεζών από μεγάλες, ενώ παράλληλα σταμάτησαν να λειτουργούν οι περισσότερες μικρές τράπεζες που είχαν τοπικό χαρακτήρα. Την ίδια περίοδο, συστηματοποιείται η νομοθεσία περί τραπεζών (όσον αφορά την κεφαλαιακή συγκρότηση, τις κατηγορίες των επιτρεπόμενων τραπεζικών εργασιών και τους περιορισμούς στους οποίους υπόκεινται οι τράπεζες). Αυτή η τάση συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος σε λιγότερες και μεγαλύτερες τράπεζες συνεχίζεται στην περίοδο που ακλουθεί μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οπότε και προστίθεται ο έντονος παρεμβατισμός του κράτους στη διαχείριση των χρηματοδοτικών πόρων της οικονομίας. Το 1953 η Εθνική Τράπεζα απορροφά την Τράπεζα Αθηνών, τη δεύτερη τότε σε μέγεθος εμπορική τράπεζα. Το 1958 η Εμπορική Τράπεζα αποκτά τον έλεγχο της Ιονικής Τράπεζας και της Λαϊκής Τράπεζας (οι οποίες συγχωνεύονται στην Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα), δημιουργώντας έτσι τον δεύτερο σε ισχύ όμιλο τραπεζών που περιλάμβανε και την Τράπεζα Αττικής και την Τράπεζα Πειραιώς.

Στη δεκαετία του 1960 εμφανίζονται οι λεγόμενες «επενδυτικές τράπεζες»: το 1962 η Εμπορική Τράπεζα ίδρυσε την Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΕΒΑ) και το 1964 ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ) από την συγχώνευση τριών κρατικών χρηματοδοτικών οργανισμών. Αντικείμενο τους ήταν η χρηματοδότηση επενδύσεων στον βιομηχανικό και τουριστικό τομέα, εξειδικευμένων στις μακροπρόθεσμες χορηγήσεις και στις συμμετοχές στο κεφάλαιο νέων εταιρειών, με την ενίσχυση του κράτους, το οποίο (μέσω του προϋπολογισμού) επιδοτούσε το επιτόκιο των ομολόγων που εξέδιδαν αυτές οι τράπεζες για να αντλούν αποταμιευτικούς πόρους.

Η κρατική παρέμβαση στη λειτουργία των τραπεζών ισχυροποιήθηκε με τη σύσταση της Νομισματικής Επιτροπής το 1964, η οποία με τον ιδρυτικό της νόμο απέκτησε ειδική κανονιστική δικαιοδοσία που αφορούσε στον διοικητικό καθορισμό των επιτοκίων και στην κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων σύμφωνα με τις κατευθύνσεις οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Η Νομισματική Επιτροπή ήταν ένα διυπουργικό όργανο, με πρόεδρο τον Υπουργό Συντονισμού (Εθνικής Οικονομίας) και με τη συμμετοχή του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (στην οποία λειτουργούσε και η Γραμματεία της Νομισματικής Επιτροπής). Με τις ευρύτατες κανονιστικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες που είχε, η Νομισματική Επιτροπή επέβαλε ένα περίπλοκο σύστημα εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων,

δεσμεύσεων και περιορισμών, το οποίο καθόριζε με ανελαστικότητα το πλαίσιο λειτουργίας των εμπορικών τραπεζών και των ειδικών πιστωτικών οργανισμών. Το αποκορύφωμα της ισχυροποίησης του ρόλου του κράτους στον τραπεζικό τομέα σημειώνεται το 1975, με το πέρασμα του μεγάλου ιδιωτικού συγκροτήματος της Εμπορικής Τράπεζας στον έλεγχο του Δημοσίου.

Στη δεκαετία του 1980 επέρχονται μεγάλες αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα, με κύριο χαρακτηριστικό τη μείωση του παρεμβατικού ρόλου του κράτους. Ήδη το 1980 η Έκθεση της Επιτροπής Χαρισσόπουλου είχε επισημάνει την ανάγκη σταδιακής κατάρτισης των λεπτομερών πιστωτικών κανόνων, καθώς και την ανάγκη σταδιακής απελευθέρωσης των επιτοκίων και της δημιουργίας οργανωμένης αγοράς συναλλάγματος, εν όψει της ένταξης της χώρας στην ΕΟΚ. Με θεσμικό νόμο του 1982, καταργήθηκε η Νομισματική Επιτροπή και όλες οι αρμοδιότητες της πέρασαν κατευθείαν στην Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία έκτοτε απέκτησε την ουσιαστική ιδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας και, συνεπώς, την ευχέρεια να ασκεί νομισματική πολιτική. Πέρα από τα γνωστά προνόμια μίας κεντρικής τράπεζας, ανέλαβε την άμεση χρηματοδότηση των κυριότερων πιστωτικών ιδρυμάτων, τον έλεγχο χορήγησης δανείων από εξειδικευμένους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, όπως το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, τη συγκέντρωση πλεονασμάτων των δημοσίων οργανισμών με τη μορφή υποχρεωτικών καταθέσεων κλπ. Τη σπουδαιότητα του ρόλου της Τράπεζας της Ελλάδος διόγκωσε και η έλλειψη αξιόλογης χρηματιστηριακής αγοράς.

Το 1987 η Έκθεση της Επιτροπής Καρατζά καθόρισε τις τρεις φάσεις της πορείας για την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, με στόχο την εγκατάλειψη των ειδικών πιστωτικών κανόνων, τη μείωση στο ελάχιστο των δεσμεύσεων των τραπεζών και την πλήρη απελευθέρωση των επιτοκίων. Η πρώτη φάση αφορούσε, στον καθορισμό πραγματικών θετικών επιτοκίων που μπορούσε να υλοποιηθεί με μείωση των ονομαστικών επιτοκίων, η δεύτερη φάση στη βαθμιαία ενεργοποίηση της αγοράς στη διαμόρφωση ορισμένων κατηγοριών επιτοκίων που δεν θα καθορίζονται πλέον διοικητικά καθώς και στη κλιμάκωση της προσφυγής του δημοσίου σε εξωτραπεζικό δανεισμό και η τρίτη φάση στις προτάσεις που επιδιώκουν στην ανάδειξη των μηχανισμών της αγοράς σε βασικούς ρυθμιστικούς παράγοντες του ύψους των επιτοκίων και της κατανομής των πιστωτικών πόρων της οικονομίας

Στη δεκαετία του '90 πραγματοποιούνται οι σημαντικότερες αλλαγές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα με χρονιά ορόσημο το 1993. Σταθερή επιδίωξη της Τράπεζας της Ελλάδος την δεκαετία αυτή είναι η πλήρης απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος από τις διοικητικές ρυθμίσεις και η ενίσχυση των ανταγωνιστικών δυνάμεων της αγοράς στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Υπό τις νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί με την ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την έναρξη από 1ης Ιανουαρίου 1994, του δεύτερου σταδίου της πορείας προς την Ο.Ν.Ε. και ταυτόχρονα με την υποχρέωση ενσωμάτωσης στο ελληνικό τραπεζικό δίκαιο των κοινοτικών Οδηγιών και κυρίως τη Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία (89/635/ΕΕΟ) που αποτελεί το βασικό κανονισμό λειτουργίας των τραπεζών στον οποίο καθορίζεται τόσο το εύρος των δραστηριοτήτων των τραπεζών, όσο και τα θέματα που αφορούν στην προληπτική εποπτεία του συστήματος, μεταβάλλεται ριζικά το καθεστώς λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Έτσι στη διάρκεια του 1993, όπως και κατά τους πρώτους μήνες του 1994, ολοκληρώθηκε σχεδόν η διαδικασία απελευθέρωσης του πιστωτικού συστήματος και των επιτοκίων, που είχε αρχίσει από τα μέσα της δεκαετίας του 1980.

Έτσι καταργήθηκε από την 1η Μαΐου 1993, η υποχρέωση των εμπορικών τραπεζών να επενδύουν μέρος των διαθέσιμων τους από καταθέσεις σε έντοκα γραμμάτια, και από τις αρχές Μαΐου 1993 το διοικητικά καθοριζόμενο ελάχιστο επιτόκιο στις καταθέσεις ταμειωτηρίου. Τον Ιανουάριο του 1994 η Τράπεζα της Ελλάδος προχώρησε σε ουσιαστική απελευθέρωση και της καταναλωτικής πίστης. Επίσης με το Προεδρικό Διάταγμα 96/93 καταργήθηκε κάθε υφιστάμενος περιορισμός στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ κατοίκων της Ελλάδος και κατοίκων άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πιο πρόσφατες εξελίξεις, όσον αφορά το κανονιστικό πλαίσιο τραπεζικής εποπτείας σε επίπεδο Ε.Ε., σχετίζονται με την έκδοση εντός του 1998, τριών οδηγιών (98/31/ΕΚ, 98/32/ΕΚ, 98/33/ΕΚ), του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, οι οποίες εντός διετίας θα πρέπει να ενσωματωθούν και στο ελληνικό δίκαιο. Οι οδηγίες αυτές, μεταξύ άλλων, προσδιορίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου από ανοικτές θέσεις σε βασικά εμπορεύματα, συμπληρώνουν τον πίνακα συντελεστών στάθμισης κινδύνου των ανοικτών θέσεων σε ορισμένα εξωχρηματοπιστηριακά παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, καθορίζουν το συντελεστή

στάθμισης κινδύνου των δανείων με υποθήκη επί εμπορικών ακινήτων και εισάγουν την εναλλακτική δυνατότητα χρησιμοποίησης υπό ορισμένες συνθήκες, των εσωτερικών προτύπων των ίδιων των τραπεζών για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής τους επάρκειας έναντι των κινδύνων της αγοράς.

Σήμερα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, με τη σταδιακή κατάργηση και των λίγων περιορισμών που απέμειναν, λειτουργεί σε ένα πλήρως απελευθερωμένο περιβάλλον, το οποίο διαφέρει ριζικά από αυτό που υπήρχε μέχρι τα και τα μέσα της δεκαετίας του 1980, και δέχεται επιδράσεις από το διεθνή ανταγωνισμό και από τις εξελίξεις στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές¹.

1. Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (1998)

3. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 η παγκόσμια οικονομία οδηγήθηκε σε μια βαθιά και παρατεταμένη οικονομική κρίση. Τα βαθύτερα αίτια της θα μπορούσαν να αναζητηθούν στην αναντιστοιχία μεταξύ του νέου επιπέδου ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων (κυρίως των μέσων εργασίας) και των παραγωγικών σχέσεων. Η κρίση αυτή εκτός από μαζική ανεργία, υψηλό πληθωρισμό, χαμηλούς ρυθμούς συσσώρευσης και ανάπτυξης, σηματοδεύτηκε επίσης από μεγάλες διακυμάνσεις ονομαστικών επιτοκίων, αυξημένες ανάγκες δημόσιου δανεισμού, μεγάλες συναλλαγματικές διακυμάνσεις, υψηλά ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών, εμφάνιση της αγοράς ευρωνομισμάτων και ευρωομολόγων (με υψηλότερες αποδόσεις σε σχέση με τις εθνικές αγορές) κά..

Οι ανάγκες του δημόσιου δανεισμού αλλά και των επιχειρήσεων στην αναζήτηση φθηνότερων πηγών χρηματοδότησης και αξιοποίησης επενδυτικών ευκαιριών σε νέους τομείς οδήγησαν σε αυξανόμενο ανταγωνισμό εμπορικών τραπεζών και χρηματοπιστωτικών εταιριών. Γεγονός που οξύνθηκε με την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας στον κλάδο και την αυξανόμενη διεθνοποίηση της οικονομίας. Λόγω της οποίας από τις αρχές δεκαετίας '80, ξεκίνησε στις περισσότερες χώρες μια ριζική μεταβολή των εθνικών κανόνων ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών σχέσεων και εφαρμογή της πολιτικής «φιλελευθεροποίησης» (ή «απορύθμισης»).

Οι παραπάνω εξελίξεις έδωσαν την εκκίνηση για μια σειρά αλλαγών στο χρηματοπιστωτικό τομέα που συνεχίζονται μέχρι σήμερα και έχουν μεταβάλει ριζικά το τοπίο.

Ο οξύτατος ανταγωνισμός εντός και εκτός των συνόρων

Ανταγωνισμός και τεχνολογία σχετίζονται άμεσα μεταξύ τους, καθώς μια Τράπεζα δεν μπορεί να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά εντός και εκτός των συνόρων χωρίς να έχει στη διάθεσή της όλη τη σύγχρονη τεχνολογία. Μέσω της τεχνολογίας γίνεται εφικτή η διεύρυνση και η βελτίωση των υπηρεσιών, με αποτέλεσμα η ύπαρξη μεγάλης ποικιλίας προϊόντων να προκαλεί έκρηξη και όξυνση του ανταγωνισμού. Έχουμε όμως όξυνση ανταγωνισμού, στη βάση και νέων στοιχείων ανταγωνιστικότητας όπως τον ανταγωνισμό για την προσέλκυση και τη συνολική

αξιοποίηση μιας πελατείας λιγότερο πιστής και τυποποιήσιμης, αλλά πιο απαιτητικής, σε σχέση με το παρελθόν και ανταγωνισμό καινοτομιών στα προτεινόμενα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Οι τεχνολογικές μεταβολές

Η τεχνολογική πρόοδος στην πληροφορική και τις τηλεπικοινωνίες αποτελεί, ενδεχομένως, τον σοβαρότερο παράγοντα διαρθρωτικών αλλαγών. Μέσω των συστημάτων πληροφορικής, πέρασαν από το σύστημα τραπεζικών εργασιών με βάση τον «τραπεζικό λογαριασμό», στο σύστημα εργασιών με βάση το «λογαριασμό κατά πελάτη» (πελατοκεντρικό σύστημα). Αυτό με τη σειρά του οδήγησε στην μετατροπή των υποκαταστημάτων, από κέντρα διεκπεραίωσης εργασιών κυρίως σε κέντρα πώλησης τραπεζικών υπηρεσιών.

Η εφαρμογή της στον τραπεζικό κλάδο έχει οδηγήσει στην παραγωγή μιας σειράς νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως τη διάδοση «πλαστικού χρήματος» (πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες), αλλά και στον πολλαπλασιασμό των καναλιών παράδοσής τους στον πελάτη, την ανάπτυξη πολλών παραγώγων προϊόντων κλπ.

Η ανάπτυξη, διάθεση και διανομή τραπεζικών υπηρεσιών στον χώρο της λιανικής τραπεζικής θα βασίζεται στο μέλλον, με βάση τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία, κυρίως σε δύο άξονες. Στις ηλεκτρονικές συναλλαγές από του ίδιους τους πελάτες των τραπεζών (Electronic Banking) και στις τυποποιημένες ηλεκτρονικές διατραπεζικές συναλλαγές - EDI (Electronic Data Interchange).

Οι συνήθεις μορφές που παίρνει το electronic banking είναι Τα ΑΤΜς, οι αυτόματες ταμιολογιστικές μηχανές. Τα EFT/POS, οι συσκευές ηλεκτρονικής μεταφοράς κεφαλαίων στα σημεία πωλήσεων. Το Remote banking - η εξ αποστάσεως διενέργεια συναλλαγών, το Home Banking - οι συναλλαγές μέσω προσωπικών / οικιακών υπολογιστών, το Phone Banking - οι συναλλαγές των πελατών με επικοινωνία μέσω τηλεφώνου.

Από την άλλη με τον όρο Τυποποιημένες ηλεκτρονικές διατραπεζικές συναλλαγές EDI (Electronic Data Interchange) εννοούμε μαζικές και προγραμματισμένες αυτόματες συναλλαγές που παράγονται ή μεταφέρονται από τα μηχανογραφικά συστήματα των τραπεζών ή των επιχειρήσεων που συναλλάσσονται ηλεκτρονικά μαζί τους.

Η διεθνοποίηση των χρηματιστικών δραστηριοτήτων

Ιδιαίτερο ρόλο στην εξέλιξη αυτή έπαιξαν τα ελλείμματα των ΗΠΑ, οι οποίες απευθύνθηκαν στους διεθνείς επενδυτές για την κάλυψη των ελλειμμάτων τους, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Έκτοτε, η άνοδος των ελλειμμάτων των ΗΠΑ και η μαζική προσφυγή τους στους ξένους επενδυτές, μετατόπισε το διεθνές χρηματιστικό σύστημα προς μια λογική άμεσης (χωρίς διαμεσολάβηση) χρηματοδότησης. Αυτή η μετατόπιση οφείλεται και στην ανάγκη, των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες προτιμούσαν να δανείσουν και να δανειστούν με ευελιξία και χωρίς το κόστος της διαμεσολάβησης. Ακολούθησαν το άνοιγμα του ιαπωνικού χρηματιστικού συστήματος στα μέσα της δεκαετίας του '80, η αποδιάρθρωση των εθνικών συστημάτων ελέγχου της κίνησης κεφαλαίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και τέλος, η ένταξη των "αναδυομένων χωρών" της νότιο-ανατολικής Ασίας στο "παιχνίδι" των αγορών.

Στις εξελίξεις αυτές, προστέθηκε η επίδραση της τεχνολογικής προόδου στην πληροφορική και της μείωσης του κόστους των τηλεπικοινωνιών που καθιστούν ευκολότερη την διεθνοποίηση.

Η τάση για ανάπτυξη πολυεθνικών Τραπεζών συναρτάται με την καλύτερη εξυπηρέτηση "πολυεθνικών πελατών", καθώς οι επιχειρηματικές δραστηριότητες έχουν πάψει να περιορίζονται στα γεωγραφικά σύνορα μιας και μόνο χώρας.

Παράλληλα αναπτύσσεται στρατηγική διεθνούς παρουσίας δηλαδή διεκπεραίωση τραπεζικών συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο. Με την τεχνολογία οι αποστάσεις δεν είναι εμπόδιο και καθώς οι τραπεζικές αγορές απελευθερώνονται οι τράπεζες κτίζουν το πολυεθνικό τους προφίλ.

Η απορύθμιση των χρηματιστικών αγορών

Η πολιτική αυτή είχε τα εξής χαρακτηριστικά: σταδιακή κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών, απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, απορύθμιση επιτοκίων και τιμών των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, κατάργηση των στεγανών μεταξύ τραπεζικών και μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών φορέων (ουσιαστική ενοποίηση της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών), άνοιγμα των εθνικών αγορών στο διεθνή ανταγωνισμό, εφαρμογή νέων κανόνων ελέγχου και εποπτείας των

χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, το συντελεστή φερεγγυότητας), κ.ά.

Παράλληλα η ανάπτυξη νέων επενδυτικών μέσων-εργαλείων και η πίεση του ανταγωνισμού οδήγησε στη διαμόρφωση νέων σημείων εξειδίκευσης στις υπό ανάπτυξη χρηματοπιστωτικές αγορές. Μολονότι η ρύθμιση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου θεωρήθηκε, ήδη στην διάρκεια της δεκαετίας του '80, ως υπερβολική και ως πηγή προβλημάτων, η διαδικασία της απορύθμισης επιταχύνθηκε απότομα στην διάρκεια της δεκαετίας του '90. Τα βασικά νομοθετήματα με τα οποία προωθήθηκε η πολιτική «φιλευθεροποίησης» και εναρμόνισης των νομοθεσιών μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ήταν η 2η Τραπεζική Οδηγία, (1989), η Οδηγία για την «επάρκεια κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων» (1993), η Οδηγία για τις «επενδυτικές επιχειρήσεις» (1993), καθώς και οι οδηγίες που ρυθμίζουν τη λειτουργία των «Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες»-ΟΣΕΚΑ, (δηλ. αμοιβαία κεφάλαια, εταιρίες επενδύσεων, κ.ά) άλλαξαν σχεδόν ριζικά τις μορφές και όρους προσφοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, τα πλαίσια λειτουργίας, οργάνωσης και συνθηκών ανταγωνισμού των τραπεζικών και άλλων χρηματοπιστωτικών φορέων.

Κατά τα τρία πρώτα έτη εφαρμογής της κοινοτικής οδηγίας, ο συνολικός αριθμός των διασυννοριακών εγκαταστάσεων καταστημάτων είχε αυξηθεί κατά 58% (μέση ετήσια αύξηση 60 καταστήματα). Ιδιαίτερα για την Ε.Ε. με την έναρξη της ΟΝΕ και την πλήρη απελευθέρωση εντείνεται ο ανταγωνισμός, ενισχύεται η διεθνοποίηση, συμπιέζεται η κερδοφορία των τραπεζών².

Αποδιαμεσολάβηση

Η δυνατότητα συγκέντρωσης και επεξεργασίας πληροφοριών, σε συνδυασμό με τον εκμηδενισμό των αποστάσεων, το χαμηλό κόστος μεταφοράς και την ανάπτυξη ηλεκτρονικών δικτύων επικοινωνίας που προσφέρουν πρόσβαση σε όλες τις διεθνείς αγορές, δίνει τη δυνατότητα παροχής τραπεζικών υπηρεσιών και από μη τραπεζικούς οργανισμούς (π.χ. αλυσίδες πολυκαταστημάτων, ασφαλιστικές εταιρίες, εταιρίες συμβούλων επενδύσεων κλπ).

2. ΙΝΕ ΟΤΟΕ Τεχνικό οργανωτική αναδιάρθρωση των Τραπεζών. Νέες τεχνολογίες απασχόληση και εργασιακές σχέσεις στις σύγχρονες συνθήκες. 1998

Ειδικότερα οι επιχειρήσεις μπορούν να προσφέρουν τα προϊόντα τους στον τελικό καταναλωτή μέσω χορήγησης δανείων, στερώντας τις τράπεζες από τους πελάτες αυτούς. Έντονη είναι ακόμη η τάση τιτλοποίησης δανείων που προχωράει πέρα από την ήδη καθιερωμένη τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων. Επιπλέον αυξάνει η ζήτηση επενδυτικών προϊόντων που μπορούν να καλυφθούν από μη τραπεζικούς οργανισμούς, σε συνδυασμό με την παροχή επενδυτικών προτάσεων υψηλής απόδοσης.

Βεβαίως, ταυτόχρονα με την ένταση του ανταγωνισμού που προκύπτει από αυτές τις εξελίξεις, τα μη τραπεζικά ιδρύματα που προσφέρουν χρηματιστικές υπηρεσίες και οι επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα που εμπλέκονται σε τραπεζικές εργασίες, αναπτύσσουν παράλληλα και ορισμένες σχέσεις με το τραπεζικό σύστημα οι οποίες ευνοούν την μεγέθυνση του προϊόντος των τραπεζών.

Μείωση των εσόδων από τόκους και των προμηθειών από τις παραδοσιακές εμπορικές δραστηριότητες

Η μείωση των εσόδων από τόκους οφείλεται στη διεθνώς παρατηρούμενη τάση περιορισμού του περιθωρίου επιτοκίων (ecart), στην αποδιαμεσολάβηση και στη διευρυνόμενη χρήση της τιτλοποίησης των χρεών, δηλαδή της απευθείας προσφυγής των επιχειρήσεων στις αγορές χρεογράφων, η οποία καταλήγει σε απώλεια πελατών για τις τράπεζες.

Τα έσοδα από μεσολαβητικές εργασίες χωρίζονται σε τρεις υποκατηγορίες. Η πρώτη αφορά τις κλασσικές παράλληλες εργασίες (εγγυητικές επιστολές, εργασίες εξωτερικού κλπ), όπου ισχύει ότι προαναφέρθηκε. Η δεύτερη αντιπροσωπεύει τα έσοδα από την παροχή υπηρεσιών πληρωμών, τα οποία διαγράφουν επίσης πτωτική πορεία, εξαιτίας της προόδου που σημειώνεται στην αυτοματοποίηση των εθνικών συστημάτων πληρωμών. Η τρίτη υποκατηγορία είναι η διαχείριση περιουσίας και χαρτοφυλακίου, γνώστη με το γενικό όρο asset management. Πρόκειται για κλάδο που παράγει σημαντικά έσοδα και εμφανίζει ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Ένας άλλος τομέας σημαντικών εσόδων, που όμως παρουσιάζουν μεγάλη μεταβλητότητα, ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς, είναι τα αποτελέσματα των πράξεων σε συνάλλαγμα, τίτλους και επιτόκια. Η κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών και η διεθνοποίηση των συναλλαγών ευνοεί την αύξηση των

αντίστοιχων εργασιών. Όμως αυτή η ανάπτυξη εμπεριέχει και υψηλούς κινδύνους λόγω της μεταβλητότητας των εσόδων, με αποτέλεσμα οι τράπεζες που έχουν ριψοκίνδυνη πολιτική αλλά όχι και αποτελεσματικές μεθόδους διαχείρισης των κινδύνων (risk management), να κινδυνεύουν να οδηγηθούν σε περιπέτειες που μπορεί να φθάσουν έως τη χρεοκοπία.

Νέα προϊόντα και υπηρεσίες

Τα νέα δεδομένα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, πέρα από τις νέες υπηρεσίες που αναπτύσσονται λόγω της τεχνολογίας και αναφέρθηκαν αναλυτικά στο σχετικό σημείο έφεραν στο προσκήνιο τα νέα «χρηματοπιστωτικά μέσα», τα οποία ανταποκρίνονταν καλύτερα στις επιδιώξεις και τα συμφέροντα, τόσο αυτών που πρόσφεραν αποταμιεύσεις όσο και αυτών που ζητούσαν πιστωτικό κεφάλαιο. Πήραν την τελευταία δεκαετία μεγάλη ανάπτυξη, σαν αποτέλεσμα της μετάβασης από τα σταθερά στα μεταβλητά επιτόκια και από τις σταθερές στις κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες, όπως επίσης από τις μη εμπορεύσιμες μορφές απαιτήσεων (χρέους), σε εμπορεύσιμα χρεόγραφα με τη διαδικασία της «τιτλοποίησης». Τετοια προϊόντα ή υπηρεσίες είναι: οι «προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου», τα «μελλοντικά χρηματοπιστωτικά συμβόλαια», τα «επιλεκτικά δικαιώματα δανεισμού» οι «ανταλλαγές επιτοκίων» «ομολογίες υψηλού κινδύνου» καθώς και «ειδικές ομολογιακές εκδόσεις», οι «προθεσμιακές αγορές συναλλάγματος», τα «μελλοντικά συμβόλαια αγοραπωλησίας συναλλάγματος», τα «προαιρετικά δικαιώματα αγοραπωλησίας συναλλάγματος», οι πιστωτικές κάρτες, η παροχή χρηματοοικονομικών συμβούλων, τα «Αμοιβαία Κεφαλαία», η «Χρηματοδοτική Μίσθωση» κ.α.

Τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα και υπηρεσίες

Η τάση σύζευξης τραπεζικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στον προσανατολισμό των τραπεζών. Η ανάπτυξη πολύπλοκων και μικτών μορφών προϊόντων, όπως αποταμιευτικά προϊόντα με ασφαλιστικές καλύψεις ή επενδυτικά προϊόντα με συνταξιοδοτικά προγράμματα, υπήρξε αντικείμενο του έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Σήμερα αναπτύσσεται ταχύτατα η τάση αλληλοδιείσδυσης μεταξύ των τραπεζικών και ασφαλιστικών δικτύων καταστημάτων και πωλήσεων, προκειμένου

να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακος με: συνεκμετάλλευση των ήδη υπαρχόντων σημείων πωλήσεων, δημιουργία κοινών πελατολογίων, πώληση ολοκληρωμένων πακέτων τραπεζικών και ασφαλιστικών προϊόντων,

Συνέπεια αυτού του φαινομένου είναι ότι ένα στα τέσσερα ασφαλιστικά συμβόλαια (25%) πωλείται διεθνώς μέσω τράπεζας (στοιχεία του 1995).

Με την κατάργηση των περιορισμών, οι τράπεζες που διαθέτουν ευρύ δίκτυο και ειδικεύονται στις λιανικές τραπεζικές εργασίες (retail banking), έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα στην πώληση ασφαλιστικών προϊόντων των συνδεδεμένων μ' αυτές εταιριών. Αντίστοιχα ασφαλιστικές εταιρίες μπορούν ν' απασχολήσουν συμπληρωματικά το δικό τους δίκτυο με τραπεζικά προϊόντα.

Η διαδικασία της προσαρμογής

Οι κινητήριες δυνάμεις των διαρθρωτικών αλλαγών θέτουν τον τραπεζικό κλάδο ενώπιον της υποχρέωσης να προσαρμοσθεί στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι κυριότεροι τρόποι προσαρμογής του κλάδου είναι, εφαρμογή της νέας τεχνολογίας, η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών, η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που ενέχουν μεγαλύτερους κινδύνους για τα τραπεζικά ιδρύματα, η αλλαγή στη δομή και την διάρθρωση τους, η μείωση του κόστους, οι αλλαγές των εργασιακών διαδικασιών, και τέλος οι εξαγορές και συγχωνεύσεις για τις οποίες θα αναφερθούμε αναλυτικά σε επόμενο σημείο.

Η σταδιακή κατάργηση των περιορισμών στη δράση των εμπορικών τραπεζών, σε συνδυασμό με την εκτεταμένη χρήση νέων τεχνολογιών, έχουν διευρύνει τη δράση τους στην αγορά νέων προϊόντων μετασηματιζόμενες σε «τράπεζες γενικών ή καθολικών συναλλαγών». Η ανάπτυξη των τραπεζικών συστημάτων των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών κατά τη μεταπολεμική περίοδο, οδήγησε στην εμφάνιση δύο διαφορετικών «τύπων» εμπορικών τραπεζών τον «αμερικανικό» προέβλεπε τον αυστηρό διαχωρισμό μην επιτρέποντας στις εμπορικές τράπεζες την άσκηση επενδυτικών δραστηριοτήτων και το γερμανικό που έδινε τη δυνατότητα άσκησης και επενδυτικής τραπεζικής πράγμα που τις χαρακτήρισε σαν «τράπεζες γενικών συναλλαγών». Το αμερικάνικο «μοντέλο» ακολούθησαν με μικρές διαφορές η Ιαπωνία και ο Καναδάς. Αντίθετα το γερμανικό «μοντέλο» ακολούθησαν οι περισσότερες χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Τέλος αρκετές χώρες (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, μεταξύ των οποίων

και η Ελλάδα), κινήθηκαν σε ένα είδος «μικτού» μοντέλου, με πολλές ενδιάμεσες καταστάσεις. Όμως τις τελευταίες δύο δεκαετίες, επήλθαν σημαντικές μεταβολές προς την κατεύθυνση του μοντέλου «γενικών ή καθολικών συναλλαγών», με αποτέλεσμα να επέλθει μια σχετική ομοιογενοποίηση στον τύπο των εμπορικών τραπεζών, παρ' ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμα σημαντικές διαφορές μεταξύ τους.

Τέλος μέσα από τις διαδικασίες αμοιβαίας αλληλοδιείσδυσης τραπεζών, ασφαλιστικών και άλλων χρηματοπιστωτικών εταιριών, δημιουργούνται μεγάλα «πολυκαταστήματα» χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Αντίστοιχα σε επίπεδο οργανωτικής δομής, έχουμε το πέρασμα από το μοντέλο της μητρικής τράπεζας, στο μοντέλο της μητρικής «εταιρίας χαρτοφυλακίου», η οποία ελέγχει μια σειρά τραπεζικές, ασφαλιστικές, επενδυτικές και άλλες χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες.

Αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις

Οι τεράστιες ανακατατάξεις που έγιναν τις τελευταίες δεκαετίες στον τραπεζικό και πιστωτικό σύστημα, χαρακτηρίστηκαν «χρηματοπιστωτική επανάσταση», όχι μόνο εξ' αιτίας των αλλαγών στην προσφορά υπηρεσιών, όσο και των επιπτώσεων στις «εργασιακές σχέσεις». Ειδικότερα στον τομέα της απασχόλησης, με την ενίσχυση του ανταγωνισμού, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, την αναδιάρθρωση των δικτύων και την προσφορά νέων υπηρεσιών, σύμφωνα με στοιχεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Τραπεζικών (ΟΤΟΕ, 1991), εμφανίζονται τάσεις περιορισμού του συνολικού αριθμού των εργαζόμενων στις τράπεζες. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος «Ευρω», οι απώλειες των θέσεων εργασίας, στον τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό τομέα, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ευρωπαϊκού Τμήματος της Διεθνούς Ομοσπονδίας Εργαζομένων θα κυμανθούν από 200.000 ως 500.000³ Οι απώλειες θα προέλθουν αφ' ενός από την κατάργηση των θέσεων εργασίας εξ' αιτίας του «Ευρω» (περιορισμός εργασιών σε συνάλλαγμα, διαχείριση χαρτοφυλακίου, κ.ά.) και αφ' ετέρου από τις αναμενόμενες «αναδιρθρώσεις» του τραπεζικού τομέα, οι οποίες θα προέλθουν από τον έντονο ανταγωνισμό και τις ευρύτερες συγχωνεύσεις τραπεζών.

3. Συγκέντρωση κεφαλαίου, τραπεζικοί και ασφαλιστικοί όμιλοι στην ελληνική κοινωνία. Γ. ΤΟΛΙΟΣ

Επίσης προβλέπεται αύξηση της μερικής και προσωρινής εργασίας και ανάπτυξη διαφόρων μορφών απασχόλησης με υποβαθμισμένες συμβάσεις. Ιδιαίτερα ευάλωτες στις συγκεκριμένες αλλαγές είναι οι απασχολούμενες γυναίκες, όπου πάνω από τα 3/4 των εργαζόμενων είναι ήδη με συμβάσεις μερικής απασχόλησης.

Σημαντικές είναι επίσης οι αλλαγές στο σύστημα αμοιβών και εργασιακών παροχών, με την εφαρμογή διαφόρων συστημάτων σύνδεσης «μισθών-παραγωγικότητας» και άλλων μορφών εντατικοποίησης εργασίας, καθώς και την υπόσκαψη των συλλογικών συμβάσεων με την προσπάθεια κατάργησης για όλους τους εργαζόμενους της ελάχιστης κοινωνικής προστασίας. Ταυτόχρονα προωθείται η «ελαστικοποίηση» του χρόνου εργασίας με παράταση του ωραρίου συναλλαγών και τη λειτουργία καταστημάτων τα Σαββατοκύριακα.

4. ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Το βασικό χαρακτηριστικό της οικονομίας στην εποχή μας είναι η κυριαρχία της μεγάλης επιχείρησης σε αυτήν. Τεράστιοι οικονομικοί όμιλοι σε εθνικό ή πολυεθνικό επίπεδο έχουν τον έλεγχο της παραγωγής και η τάση αυτή δείχνει να δυναμώνει. Η εξέταση των επενδυτικών τάσεων των πολυεθνικών ομίλων, παρουσιάζει την τελευταία 20ετία ορισμένα νέα χαρακτηριστικά. Είναι εμφανής η μεγαλύτερη, συγκριτικά με το παρελθόν, συγκέντρωση άμεσων επενδύσεων στα τρία μητροπολιτικά κέντρα (ΗΠΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ιαπωνία), παρ' ότι από τις αρχές της δεκαετίας '90, εμφανίζεται η ενδυνάμωση των ρυθμών εξαγωγής κεφαλαίων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης παρατηρείται μετατόπιση κεφαλαίων από πρώτες ύλες (και από άλλους τομείς, όπως μεταποίηση) προς τις υπηρεσίες και ειδικότερα προς τις τραπεζικές, ασφαλιστικές, διαφημιστικές, τουριστικές, παροχής συμβουλών, κá. Τέλος υπάρχει έντονη τάση εξαγορών και συγχωνεύσεων μεταξύ εταιριών διαφορετικής εθνικότητας, που εκφράζει μια τάση επέκτασης δραστηριοτήτων, χωρίς ανάληψη νέων επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου.

Ο αριθμός των πολυεθνικών εταιριών σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ στις αρχές της δεκαετίας '90, ανέρχονταν σε 37.000 μητρικές, που είχαν στον έλεγχο τους πάνω από 206.000 θυγατρικές (από τις οποίες το 90% ήταν σε αναπτυγμένες χώρες) και παρήγαγαν πάνω από το 1/3 της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής. Τα 2/3 των μητρικών εταιριών (26.000) ήταν εγκαταστημένες σε 14 πιο αναπτυγμένες χώρες⁴. Η αύξηση της δύναμης των πολυεθνικών μέσω εντατικών ρυθμών συγκέντρωσης αντανακλά τον ανταγωνισμό (εξ' αιτίας της αυξανόμενης διεθνοποίησης) στην προσπάθεια που κάνουν για έλεγχο των μεριδίων αγοράς και την απόκτηση τεχνολογικών πλεονεκτημάτων και γρηγορότερης εφαρμογή τους στην παραγωγή, τη δημιουργία «ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς», την αναζήτηση φθηνότερων πηγών χρηματοδότησης και αξιοποίησης επενδυτικών ευκαιριών σε νέους τομείς, κá. Το σημερινό κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες σε σχέση με το παρελθόν. Μεγάλο μέρος πραγματοποιείται μεταξύ πολυκλαδικών ομίλων που έχουν κατά κανόνα διεθνικό (πολυεθνικό) χαρακτήρα.

4. Συγκέντρωση κεφαλαίου, τραπεζικοί και ασφαλιστικοί όμιλοι στην ελληνική κοινωνία. Γ. ΤΟΛΙΟΣ

Πως όμως και για ποιους λόγους η οικονομία της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού οδηγείται σε αυτήν την εξέλιξη. Η μαρξιστική πολιτική οικονομία δίνει την εξής εν συντομία απάντηση: Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα ατομικά κεφαλαία οδηγεί τους ιδιοκτήτες τους στην κεφαλαιοποίηση μέρους των κερδών και προσόδων τους στην επιχείρησή τους (συσσώρευση κεφαλαίου). Ακόμα παραπέρα τους οδηγεί στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών άρα σε ακόμα μεγαλύτερη δαπάνη για να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους. Αυτό αυξάνει την οργανική σύνθεση του κεφαλαίου (λόγος σταθερού προς μεταβλητού κεφαλαίου που δαπανάται για την αγορά εργατικής δύναμης). Ειδικότερα αυξάνει σε πολύ μεγαλύτερη αναλογία το πάγιο μέρος του σταθερού κεφαλαίου δηλαδή των κτιρίων των μηχανών σε σχέση με τα υλικά (ακατέργαστα, βοηθητικά κλπ). Σαν αποτέλεσμα αυτού του συνεχή ανταγωνισμού και της επακόλουθης αύξησης της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου υπάρχει η συνεχής τάση για άνοδο του μέσου μεγέθους της παραγωγικής μονάδας που μπορεί να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα.

Ο Μαρξ, για να περιγράψει την τάση για συνεχή αύξηση του μεγέθους της αντιπροσωπευτικής καπιταλιστικής επιχείρησης χρησιμοποίησε δύο όρους: τη συγκέντρωση και τη συγκεντροποίηση. Οι δυο αυτοί όροι περιγράφουν διαφορετικές διαδικασίες⁵.

Η συγκέντρωση προκύπτει από τη διαδικασία της συσσώρευσης και συνεπάγεται αύξηση του ελάχιστου μεγέθους της αντιπροσωπευτικής επιχείρησης, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να διεξαχθεί με αποτελεσματικό (δηλαδή με το τεχνολογικά χαμηλότερο κόστος παραγωγής) τρόπο η διαδικασία παραγωγής. Αυτή η αύξηση του μεγέθους της επιχείρησης είναι το αποτέλεσμα της συσσώρευσης και συμβαδίζει με αυτή. Η διαδικασία συσσώρευσης δεν οδηγεί μόνο στην αύξηση του αντιπροσωπευτικού (ελάχιστου) μεγέθους των ατομικών κεφαλαίων, αλλά και στη δημιουργία νέων ατομικών κεφαλαίων.

Η συγκεντροποίηση από την άλλη μεριά, δεν προκύπτει από τη συσσώρευση αλλά από τη συνένωση σχηματισμένων ήδη ανεξάρτητων ατομικών κεφαλαίων. Αυτή η δεύτερη διαδικασία είναι ιδιαίτερα έντονη, με αποτέλεσμα να αντισταθμίζει με το παραπάνω τη δημιουργία νέων ατομικών κεφαλαίων από τη διαδικασία της συσσώρευσης.

5. Κλαδική οικονομική Ι, Ανταγωνισμός συγκέντρωση και τεχνολογία. © ΠΑΚΟΣ

Η συγκεντροποίηση οδηγεί στην εξαφάνιση πολύ περισσότερων ατομικών κεφαλαίων από όσα νέα δημιουργεί η συσσώρευση.

Βασικός παράγοντας που επηρεάζει και τις δύο διαδικασίες είναι ο ανταγωνισμός, ο οποίος με όπλα του τις οικονομίες κλίμακας και κοινής παραγωγής, την τεχνολογική πρόοδο και την καινοτομική δραστηριότητα, εκδηλώνεται σαν αμοιβαία αλληλεπίδραση πολλών κεφαλαίων μεταξύ τους, ή καλύτερα σαν αναγκαιότητα της φύσης του κεφαλαίου για συνεχή αυτοανάπτυξη και συσσώρευση, με την επιδίωξη του μέγιστου κέρδους. Η τάση για συγκέντρωση της οικονομικής δύναμης σε ολοένα και λιγότερα ατομικά κεφάλαια αποτελεί βασική αντίφαση του συστήματος. Οι διαδικασίες αυτές από την μια επιταχύνουν την ανάπτυξη και την πρόοδο των παραγωγικών δυνάμεων και από την άλλη αποκαλύπτουν ότι ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής φτάνει στο τέλος του.

Ιδιαίτερος είναι εδώ ο ρόλος της συγκεντροποίησης με το χαρακτηριστικό παράδειγμα του Μαρξ «ο κόσμος θα έμενε χωρίς σιδηρόδρομους αν ήταν υποχρεωμένος να περιμένει ώσπου η συσσώρευση να αΐξανε μερικά ατομικά κεφαλαία ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στην κατασκευή μιας σιδηροδρομικής γραμμής. Αντίθετα η συγκεντροποίηση το κατάφερε στο άγε – σβήσε μέσω των μετοχικών εταιρειών». Η συγκεντροποίηση λοιπόν αυξάνει και επιταχύνει τα αποτελέσματα της συσσώρευσης. Αλλά και η συσσώρευση δημιουργεί την «συγκεντροποιησιμη πρώτη ύλη». Η διαδικασία συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης δεν αποτελεί απλώς όρο ύπαρξης του καπιταλισμού, αλλά δημιουργεί τις υλικές και άλλες προϋποθέσεις υπέρβασης του με την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και την απαλλοτρίωση του ατομικού κεφαλαιοκράτη. Σε ένα δοσμένο κλάδο παραγωγής η συγκεντροποίηση τελειώνει όταν όλα τα κεφαλαία συγχωνεύονται σε ένα. Σε μια δεδομένη κοινωνία το όριο αυτό επιτυγχάνεται όταν το συνολικό κοινωνικό κεφαλαίο θα συνενώνονταν στα χέρια ενός μόνο κεφαλαιοκράτη ή μιας εταιρίας κεφαλαιοκρατών.

Με την συγκεντροποίηση και την δημιουργία μεγάλων καπιταλιστικών ομίλων και εταιρειών δεν έχουμε επιδράσεις μόνο στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων αλλά και αλλαγές στις διοίκηση και διεύθυνση της παραγωγής αφού αυτή φεύγει από τα χέρια των ιδιοκτητών. Η αξιοποίηση της επιστήμης και στις μεθόδους παραγωγής αλλά και στην διεύθυνση αντικαθιστούν ως ένα βαθμό το «αόρατο χέρι της αγοράς».

Πιο συγκεκριμένα ο συναγωνισμός για την παραγωγή φθηνότερου προϊόντος εξαρτάται από την παραγωγικότητα της εργασίας και αυτή με τη σειρά της από την κλίμακα της παραγωγής «γι αυτό τα μεγάλα κεφάλαια νικούν τα μικρά.». Τα τελευταία ωθούνται προς σφαίρες παραγωγής που η μεγάλη βιομηχανία δεν έχει κατακτήσει. Ο δεύτερος παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο στην συγκεντροποίηση είναι η πίστη. Το πιστωτικό σύστημα με την πλατιά έννοια του όρου έχει τους δικούς του τρόπους που επιταχύνουν αυτήν την διαδικασία. Πρώτα από όλα με την πιο εύκολα και με καλύτερους όρους χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων και όχι αντίστοιχα των μικρών δημιουργεί ένα επιπλέον εμπόδιο στις μικρές επιχειρήσεις. Κατά δεύτερο λόγω με την δημιουργία εταιρειών στις οποίες το πιστωτικό ίδρυμα συμμετέχει ενεργά σαν συμμετόχος με το βιομηχανικό κεφάλαιο. Σημαντικό ρόλο παίζουν οι τράπεζες και στις διαδικασίες συγχωνεύσεων ιδιαίτερα σε εταιρίες όπου έχουν μερίδιο του κεφαλαίου.

4.1. ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Όσο πιο εκτεταμένες είναι οι σχέσεις μιας τράπεζας, τόσο πιο αποτελεσματικά μπορεί να επιδιώξει τους σκοπούς της. Για αυτό και η συγκεντροποίηση κεφαλαίου στην βιομηχανία έχει σαν αντίστοιχο της την ανάπτυξη ολοένα μεγαλύτερων τραπεζικών μονάδων. Όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο για να ανταποκριθεί μια τράπεζα ή συνολικά ο τραπεζικός κλάδος στον ανταγωνισμό και στα νέα δεδομένα θα πρέπει να προχωρήσει σε εφαρμογή της νέας τεχνολογίας, ανάπτυξη δραστηριοτήτων που ενέχουν μεγαλύτερους κινδύνους, μείωση του κόστους, ανάπτυξη νέων υπηρεσιών, αλλαγή στη δομή και την διάρθρωση της κ.α. όμως τουλάχιστον οι τρεις πρώτοι στόχοι συνδέονται με το μέγεθος μιας τράπεζας και επηρεάζουν θετικά την συγκέντρωση.

Μεταφέροντας επομένως της έννοιες της συγκέντρωσης και της συγκεντροποίησης στον τραπεζικό τομέα, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το επίπεδο συγκέντρωσης θα πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να επιτυγχάνετε το μέγεθος εκείνο (τουλάχιστον για τις κυρίαρχες τράπεζες) που θα μπορεί να αντεπεξέλθει στις ανάγκες της αγοράς, στην εφαρμογή της νέας τεχνολογίας, στην κάλυψη με επαρκή δίκτυο (καταστημάτων, ATM, κλπ) της χώρας ή της αγοράς που είναι στρατηγική της επιλογή να καλύψει και τον ανταγωνισμό με τις ξένες και εγχώριες τράπεζες. Η διεθνής εμπειρία αλλά και οι τάσεις στο διεθνές τραπεζικό σύστημα δείχνουν ότι η Τράπεζα της επόμενης δεκαετίας θα είναι και μεγάλη και εξειδικευμένη ώστε να μπορεί να εκμεταλλευτεί οικονομίες κλίμακας, αφού θ' απευθύνεται σε όλες τις αγορές και θ' αντιμετωπίζει διαφορετικές ανάγκες (cross selling). Να ανταγωνισθεί διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς σε ένα περιβάλλον που δεν γνωρίζει πλέον σύνορα και περιορισμούς. Αλλά και εξειδικευμένη, ώστε να ελαχιστοποιηθούν τα μειονεκτήματα του όγκου της Τράπεζας και μέσα από μια ευέλικτη και αποκεντρωμένη παραγωγική δομή να δίνεται ταχύτερη και καλύτερη εξυπηρέτηση στις αγορές που απευθύνεται. Η διάσταση του μεγέθους συναρτάται και με την τάση δημιουργίας ομίλου θυγατρικών εταιριών των τραπεζών για: την καλύτερη εκμετάλλευση όλων των δυνατικών συνεργειών, την παροχή όλων των δυνατικών προϊόντων και υπηρεσιών στον πελάτη, στο πλαίσιο ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (universal bank - financial supermarket).

Για την επίτευξη αυτού του στόχου δεν φτάνει πάντα μόνο η κεφαλαιοποίηση των κερδών αλλά ακολουθείτε και εδώ η μέθοδος της συγκεντροποίησης μέσω συγχωνεύσεων, εξαγορών αλλά και στρατηγικών συμμαχιών, συμμετοχών κλπ.

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις είναι το μέσο για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και φάσματος του ανωτέρω σκοπού και επιπρόσθετα στοχεύουν στη διατήρηση ή και αύξηση του μεριδίου στην εγχώρια και διεθνή αγορά. Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τις συγχωνεύσεις και εξαγορές μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

Η αντιμετώπιση του οξυμένου ανταγωνισμού με την προϋπόθεση ότι ο όμιλος θα προσφέρει νέα και διαφοροποιημένα προϊόντα υψηλής ποιότητας και σε ελκυστικές τιμές, δηλαδή με μικρότερη προμήθεια και χαμηλότερα επιτόκια. Αυτά προϋποθέτουν τη μείωση του κόστους λειτουργίας και ιδιαίτερα των δαπανών μισθοδοσίας του προσωπικού.

Η μεγιστοποίηση της απόδοσης των μετοχών αφού προσδίδεται μία δυναμική στο νέο χρηματοοικονομικό όμιλο που αποκτά την εμπιστοσύνη των επενδυτών και εξασφαλίζει την άνοδο της τιμής της μετοχής του. Αυτή είναι ακόμα μεγαλύτερη εάν ακολουθήσει αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου. Οι προσδοκίες αυτές δρουν βραχυπρόθεσμα. Σταθερή και μακροπρόθεσμη άνοδο της μετοχής θα παρατηρηθεί εάν ο όμιλος διευρύνει τα κέρδη του στα επόμενα χρόνια.

Η εξοικονόμηση κόστους μπορεί να ανέλθει σε 15% και σε μερικές περιπτώσεις που οι αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται οι συγχωνευόμενες τράπεζες είναι παρεμφερείς μέχρι και 25%.

Η απόκτηση ολιγοπωλιακής δύναμης αυξάνει τα κέρδη των τραπεζών. Οι τράπεζες διατηρούν ή αυξάνουν το περιθώριο των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων στην αγορά λιανικής (retail banking) ενώ αδυνατούν να κάνουν το ίδιο στην αγορά χονδρικής (wholesale banking) όπου οι πελάτες διαθέτουν εναλλακτικές λύσεις.

Η ανάγκη δημιουργίας χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων μεγάλου μεγέθους επιβάλλεται και από την τεχνολογική πρόοδο η οποία αυξάνει τις οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή και διάθεση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η εισαγωγή νέας τεχνολογίας είναι στις περισσότερες περιπτώσεις δαπανηρή και συμφέρουσα μόνο σε μεγάλους ομίλους. Η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking), η διαδικτυακή τραπεζική (Internet banking) και η επιχειρησιακή τραπεζική (home

banking) παρουσιάζουν μεγαλύτερες οικονομίες κλίμακας από το παραδοσιακό δίκτυο μέσω υποκαταστημάτων.

Τα νέα εργαλεία χρηματοοικονομικής διαχείρισης κινδύνου, όπως τα παράγωγα προϊόντα και τα στοιχεία εκτός ισολογισμού που παρέχουν εγγυήσεις, εφαρμόζονται με αποτελεσματικότερο τρόπο από μεγάλου μεγέθους τράπεζες.

Αντιμετωπίζεται αποτελεσματικότερα το φαινόμενο της αποδιαμεσολάβησης (disintermediation), δηλαδή η απευθείας σύνδεση καταθετών - δανειοληπτών εκτός τραπεζικού συστήματος. Οι τράπεζες δημιουργούν θυγατρικές εταιρίες οι οποίες μπορούν και προσφέρουν χρηματοδοτικά προϊόντα πέραν από τις παραδοσιακές χορηγήσεις δανείων. Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις των θυγατρικών εταιριών έχουν στόχο τη δημιουργία πανίσχυρων νέων και μεγάλων θυγατρικών με στόχο τη σχετική επαναδιαμεσολάβηση (reintermediation), δηλαδή την εκ νέου παροχή όλου του φάσματος των υπηρεσιών μέσω τραπεζικών ομίλων.

Στη διεθνή βιβλιογραφία συναντούμε μειονεκτήματα των εξαγορών και συγχωνεύσεων. Επιγραμματικά, τα κυριότερα αυτών είναι τα ακόλουθα:

Μελέτες για τις μεγάλες εξαγορές του αιώνα έδειξαν ότι οι μέτοχοι της τράπεζας που προέβη στην εξαγορά κέρδισαν. Όμως, οι μέτοχοι της εξαγορασθείσας τράπεζας έχασαν.

Εάν η εγχώρια αγορά είναι απόλυτα ολοκληρωμένη και ανταγωνιστική, τότε υπάρχουν μικρά περιθώρια για απόκτηση μεγαλύτερου μεριδίου στην αγορά και υπό την προϋπόθεση προσφοράς διαφοροποιημένων προϊόντων υψηλής ποιότητας και τεχνολογίας.

Το διοικητικό και διαχειριστικό κόστος που συνεπάγονται οι συγχωνεύσεις είναι υψηλό. Προκύπτουν ακόμα μεγάλες δυσκολίες προσαρμογής όπως η ενοποίηση της διαφορετικής φιλοσοφίας δράσης των τραπεζών, των διαφορετικών μισθολογίων, επιδομάτων και παροχών και του διαφόρου τρόπου υπηρεσιακής ανέλιξης.

Στις ΗΠΑ το φαινόμενο των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων επεκτάθηκε ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80, και για τις μικρότερες περιφερειακές τράπεζες απετέλεσε ένα μέσο για την αύξηση του μεγέθους τους, την ενίσχυση της θέσης τους σε περιφερειακό επίπεδο και την αύξηση των πιθανοτήτων τους να μετατραπούν σε επιχείρηση εθνικής εμβέλειας.

Στην ηπειρωτική Ευρώπη, αντιθέτως, το φαινόμενο αυτό καθυστέρησε, αν και τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια κάποια επιτάχυνση των σχετικών

διαδικασιών. Σε ορισμένες χώρες μέλη, όπως στην Ολλανδία και στην Ιταλία οι Εξαγορές και Συγχωνεύσεις έχουν προχωρήσει περισσότερο από ότι σε άλλες, όπως το Βέλγιο, η Ισπανία και η Γαλλία. Οι ευρωπαϊκές συγχωνεύσεις αφορούν κυρίως σε συγχωνεύσεις μεταξύ τραπεζών της ίδιας χώρας μέλους, διότι έτσι δημιουργούνται οι μεγαλύτερες οικονομίες κλίμακας, είτε επειδή οι συγχωνεύσεις τραπεζών τις ίδιας χώρας μειώνουν τις αβεβαιότητες, οι οποίες αντιθέτως είναι μεγαλύτερες όταν η επιχείρηση επεκτείνεται πέραν των συνόρων.

Από τις αρχές της δεκαετίας '80 η δύναμη των πολυεθνικών τραπεζών ενισχύεται σταθερά, ενώ συντελούνται σημαντικές ανακατατάξεις στις γραμμές τους. Από τις 50 μεγαλύτερες τράπεζες στις αρχές 1995, οι 17 (δηλ. το 1/3) δε συμπεριλαμβάνονταν στον αντίστοιχο κατάλογο του 1990. Από τις 1.000 μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες στις αρχές 1995, οι 339 προέρχονταν από τις χώρες της Ε.Ε., οι 163 από τις ΗΠΑ, οι 121 από την Ιαπωνία, οι 164 από άλλες χώρες Ασίας, οι 79 από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, οι 59 από τις χώρες της Μ.Ανατολής και οι 18 από τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Από πλευράς μεριδίου αγοράς, οι ιαπωνικές τράπεζες κατείχαν στο τέλος του 1994 το 33% του ενεργητικού, το 27% των ιδίων κεφαλαίων και το 8% των καθαρών κερδών, σε σχέση με το 38%, 34% και 33% της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 10%, 15% και 30% των ΗΠΑ, το 4%, 5% και 5% των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, το 9%, 11% και 14% των άλλων χωρών της Ασίας, το 2%, 3% και 5% των χωρών της Λατ. Αμερικής, κοκ⁶.

Πάντως, το κύμα των εξαγορών και συγχωνεύσεων αναμένεται να συνεχισθεί και τα επόμενα χρόνια. Μερικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η τάση θα βαίνει μειούμενη και δεν θα διατηρηθεί το σημερινό ύψος αυτών που ανέρχεται σε παγκόσμιο επίπεδο σε 1,8 τρισεκατομμύρια ευρώ. Ενας από τους λόγους που επικαλούνται, ιδιαίτερα σε διασυνοριακό επίπεδο, είναι η εναλλακτική επιλογή των στρατηγικών συμμαχιών που παρέχουν στις τράπεζες πρόσβαση στο δίκτυο άλλων τραπεζών και αντίστροφα.

6. Συγκέντρωση κεφαλαίου, τραπεζικοί και ασφαλιστικοί όμιλοι στην ελληνική κοινωνία. Γ. ΤΟΛΙΟΣ

4.2. ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η μέτρηση του βαθμού συγκέντρωσης, έχει αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμη στην κατανόηση της λειτουργίας και της απόδοσης των επιμέρους κλάδων παραγωγής, καθώς και της οικονομίας στο σύνολο της. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι οι δείκτες συγκέντρωσης έχουν την ιδιότητα να συμπυκνώνουν σε έναν 'αντιπροσωπευτικό' αριθμό τη δομική κατάσταση επιμέρους κλάδων και τομέων παραγωγής, αλλά ακόμα και ευρύτερων περιοχών της εθνικής ή και της διεθνούς οικονομίας. Η κλαδική κερδοφορία, για παράδειγμα συνδέεται θετικά με τον κλαδικό βαθμό συγκέντρωσης⁷. Η γνώση του βαθμού συγκέντρωσης είναι, επίσης, χρήσιμη και για την κατανόηση της συμπεριφοράς της επιχείρησης. Επιπρόσθετα η γνώση του ολικού βαθμού συγκέντρωσης αποτελεί σημαντική πηγή πληροφόρησης για την κατανόηση γενικότερων διατάσεων της σύγχρονης πολιτικής και κοινωνικής ζωής.

Ο βαθμός συγκέντρωσης προσδιορίζει την έκταση κατά την οποία η οικονομική δραστηριότητα, σε ένα κλάδο, κυριαρχείται από την παρουσία λίγων μεγάλων επιχειρήσεων. Η τιμή του βαθμού κλαδικής συγκέντρωσης προσδιορίζεται από δυο συνιστώσες: από τον αριθμό των επιχειρήσεων του κλάδου και από το βαθμό ανισότητας στο μέγεθος αυτών των επιχειρήσεων. Ο βαθμός κλαδικής συγκέντρωσης είναι ψηλότερος όσο πιο μικρός είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων και όσο πιο άνισο είναι το μέγεθος τους. Παίρνει τη μεγαλύτερη τιμή, ίση με τη μονάδα, όταν στον κλάδο υπάρχει μια μόνο επιχείρηση. Από την άλλη μεριά η θεωρητικά μικρότερη τιμή πλησιάζει το μηδέν και σημειώνεται όταν έχουμε κλάδους με πολύ μεγάλο πλήθος μικρών επιχειρήσεων

Η μέτρηση του κλαδικού βαθμού συγκέντρωσης προϋποθέτει την επίλυση, μιας σειράς προβλημάτων, τα οποία σχετίζονται με την ποσοτικοποίηση και την εμπειρική εκτίμηση. Τα σημαντικότερα αναφέρονται: στην οριοθέτηση κλάδων και κλαδικών αγορών, στην επιλογή της κατάλληλης βάσης για τη μέτρηση του μεγέθους επιχειρήσεων, κλάδων και αγορών, στην ύπαρξη ή μη τοπικών αγορών και στις επιπτώσεις του διεθνούς εμπορίου. Τελικά η επιλογή γίνεται με βάση τους στόχους της έρευνας.

7. Κλαδική οικονομική ΙΙ, βιομηχανική Οργάνωση επιχειρηματικές πολιτικές και απόδοση. Θ. ΠΑΚΟΣ

Στις εμπειρικές έρευνες, το αποφασιστικό κριτήριο για την επιλογή της σχετικής βάσης καταλήγει να είναι η διαθεσιμότητα πρόσφορων στατιστικών στοιχείων.

Βέβαια, επιλέξιμοι είναι εκείνοι οι δείκτες που ικανοποιούν κάποια βασικά κριτήρια. Ορισμένα από αυτά τα κριτήρια είναι τόσο θεμελιώδη ώστε κάθε υποψήφιος δείκτης πρέπει να τα ικανοποιεί. Ένας δείκτης συγκέντρωσης οφείλει: (α) να είναι άμεσα κατανοητός και να υπολογίζεται με ευκολία, (β) να μην εξαρτάται από το μέγεθος του κλάδου και (γ) να κυμαίνεται μεταξύ μηδενός στην περίπτωση ανυπαρξίας συγκέντρωσης (ύπαρξη πολλών και με πολύ μικρό μέγεθος επιχειρήσεων) και της μονάδας στην περίπτωση του μονοπωλίου. Το δεύτερο υπαγορεύει τον υπολογισμό των δεικτών συγκέντρωσης στη βάση των μεριδίων (ποσοστών) των επιχειρήσεων και όχι στη βάση του απόλυτου μεγέθους τους.

Τα ακόλουθα τέσσερα θεμελιώδη κριτήρια επάρκειας των δεικτών συγκέντρωσης. Α) Δυνατότητα ιεράρχησης. Ένας δείκτης, ή μέτρο, συγκέντρωσης πρέπει να εκφράζει με συνέπεια την ιεράρχηση των επιμέρους κλάδων ως προς το βαθμό συγκέντρωσης. Β) Αρχή μεταφοράς. Η αύξηση π.χ. των πωλήσεων μιας μεγάλης επιχείρησης σε βάρος μιας μικρότερης συνεπάγεται αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης. Ο δείκτης συγκέντρωσης οφείλει να συλλαμβάνει παρόμοιες μεταβολές

Γ) Συνθήκη εισόδου. Η είσοδος μιας μικρής επιχείρησης, χωρίς μεταβολή στο σχετικό μέγεθος των επιχειρήσεων που υπάρχουν ήδη στον κλάδο, μειώνει το βαθμό συγκέντρωσης. Το αντίστροφο αναμένεται στην περίπτωση εξόδου μιας παρόμοιας επιχείρησης από τον κλάδο. Είναι αυτονόητο ότι η είσοδος μιας μεγάλης, πάνω από το κρίσιμο μέγεθος, επιχείρησης θα προκαλέσει αύξηση στο βαθμό συγκέντρωσης.

Δ) Συνθήκη συγχώνευσης. Η συγχώνευση επιχειρήσεων αυξάνει τη συγκέντρωση. Το κριτήριο αυτό προκύπτει από τις δύο προηγούμενες συνθήκες, μια και συνεπάγεται μεταφορά πωλήσεων και έξοδο, κατά κανόνα αλλά όχι απαραίτητα μικρής, επιχείρησης.

Η διάσταση της συγκέντρωσης δεν πρέπει να ταυτίζεται χωρίς πρόσθετους προσδιορισμούς με την απουσία ανταγωνισμού. Επίσης οι έννοιες του βαθμού συγκέντρωσης και του μονοπωλιακού βαθμού δεν έχουν το ίδιο περιεχόμενο. Ο μονοπωλιακός βαθμός προσδιορίζεται στη σφαίρα της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Αντίθετα ο βαθμός συγκέντρωσης προσδιορίζεται στη σφαίρα της

παραγωγής και είναι ένας από τους, που ασκεί διαμορφωτική επίδραση στο μονοπωλιακό βαθμό.

Το κοινό χαρακτηριστικό των δεικτών, ή μέτρων, συγκέντρωσης συνίσταται στο στοιχείο ότι με τον ένα ή άλλο τρόπο αποτελούν συμπυκνωμένη έκφραση της καμπύλης συγκέντρωσης. Τους δείκτες αυτούς τους διακρίνουμε σε δείκτες συγκέντρωσης και δείκτες (απόλυτου) μεγέθους. Οι δείκτες συγκέντρωσης υπολογίζονται με βάση τα μερίδια και οι δείκτες μεγέθους με βάση τα απόλυτα μεγέθη των επιχειρήσεων. Οι πιο γνωστοί δείκτες είναι οι ακόλουθοι:

1. Αντίστροφος του αριθμού επιχειρήσεων. Ένας απλός, αλλά σπάνια χρησιμοποιούμενος στις εμπειρικές έρευνες, δείκτης συγκέντρωσης δίνεται από τον αντίστροφο του αριθμού των επιχειρήσεων του κλάδου $1/n$, όπου n ο αριθμός των επιχειρήσεων.

2. Ιδιαίτερα δημοφιλής, ως δείκτης συγκέντρωσης, είναι το ποσοστό, ή ο λόγος, συγκέντρωσης. Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται ευρύτατα όχι τόσο επειδή χαρακτηρίζεται από θεωρητική επάρκεια αλλά κυρίως επειδή οι στατιστικές υπηρεσίες, εθνικές και διεθνείς, δημοσιεύουν τα σχετικά ποσοστά (μερίδια) των 3, 4, 5, 8, 20 κ.λπ. μεγαλύτερων επιχειρήσεων.

3. Ο δείκτης Hirschman - Herfindal, όπως συνήθως αποκαλείται, αποτελεί στατιστική συμπύκνωση όλων των σημείων της καμπύλης συγκέντρωσης, ικανοποιεί όλα τα κριτήρια επάρκειας και τα τελευταία χρόνια τείνει να επικρατήσει απόλυτα στις εμπειρικές μελέτες εκτοπίζοντας όλους τους άλλους δείκτες. Μαθηματικά ο δείκτης H ορίζεται ως το άθροισμα των τετραγώνων των μεριδίων όλων των επιχειρήσεων του κλάδου.

4. Ο δείκτης της εντροπίας, E , στον υπολογισμό του οποίου λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των επιχειρήσεων, αποτελεί το άθροισμα του αριθμού των επιχειρήσεων και της μεταξύ τους ανισότητας. Η εντροπία αποτελεί ένα αντίστροφο μέτρο της συγκέντρωσης. Μεγαλύτερη τιμή εντροπίας σημαίνει μικρότερο βαθμό συγκέντρωσης και το αντίστροφο.

5. Δείκτης μεγέθους. Ο δείκτης αυτός, δε μετράει το βαθμό συγκέντρωσης αλλά το μέσο μέγεθος των ίσων επιχειρήσεων του ισοδύναμου αριθμού. Ο δείκτης (N_s) δεν υπολογίζεται με βάση το σχετικό μέγεθος της επιχείρησης, όπως συμβαίνει με τους προηγούμενους 4 δείκτες, αλλά με βάση το απόλυτο μέγεθος.

6. Ο δείκτης ΗΚ αποτελεί μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα προσπάθεια σύνθεσης των δεικτών Η, εντροπίας και μέσου μεγέθους. Εκφράζεται με μορφή ισοδύναμου αριθμού και κατά συνέπεια η σχέση του προς το βαθμό συγκέντρωσης είναι αντίστροφη. Όσο μικρότερη είναι η τιμή του τόσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός συγκέντρωσης. Μεγαλύτερη είναι η συμβολή των μεγάλων επιχειρήσεων στον προσδιορισμό του βαθμού συγκέντρωσης και κατά συνέπεια τόσο μεγαλύτερη η συμβολή της συνιστώσας της ανισότητας στη συνολική τιμή

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η συγκέντρωση και συγκεντροποίηση στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Στην προσπάθεια να μετρήσουμε τον βαθμό συγκέντρωσης αυτού του κλάδου πρέπει να επιλύσουμε ορισμένα βασικά προβλήματα από αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω. Στην προσπάθεια για την μέτρηση του ελληνικού τραπεζικού τομέα το πρώτο πρόβλημα που συναντάμε είναι η οριοθέτηση του. Επιλέγοντας σαν κριτήριο για την οριοθέτηση το είδος των υπηρεσιών που παρέχει, δεν θα μπορούσαμε να δώσουμε ικανοποιητική απάντηση γιατί μετά την απελευθέρωση του καθεστώτος λειτουργίας και την δημιουργία του φαινομένου της διαμεσολάβησης αντίστοιχες υπηρεσίες είδαμε ότι παρέχουν και άλλες επιχειρήσεις, επίσης οι τράπεζες τα τελευταία χρόνια παρέχουν νέα προϊόντα που παραδοσιακά τα παρήγαγαν ασφαλιστικές κ.α εταιρείες. Όμως το ποιες επιχειρήσεις μπορούν να παρέχουν νόμιμα όλες τις βασικές τραπεζικές εργασίες (χορηγήσεις, καταθέσεις, έκδοση τραπεζογραμματίων, συναλλαγές σε συνάλλαγμα κλπ.) καθορίζεται από το νομοθετικό πλαίσιο. Μια άλλη δυσκολία όσον αφορά τη οριοθέτηση του τραπεζικού τομέα έχει να κάνει με τον διαφορετικό ρόλο των εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών και των ειδικών πιστωτικών οργανισμών αλλά που όμως επιλύθηκε με την υιοθέτηση της 2^{ης} κοινοτικής οδηγίας. Τέλος διαφορετική σημασία και διαφορετική λειτουργία παίζουν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα οι ξένες τράπεζες και οι συνεταιριστικές. Τελικά επιλέξαμε για την μέτρηση το σύνολο των ελληνικών τραπεζών εξαιρώντας την Τράπεζα της Ελλάδος, το Ταχυδρομικό ταμειντήριο και το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων δηλαδή πιστωτικά ιδρύματα

με διαφοροποιημένο καθεστώς λειτουργίας. Ενδεικτικά βέβαια σε κάποιους πίνακες παρουσιάζουμε την συγκέντρωση και στο σύνολο του τραπεζικού τομέα.

Ως βάσεις μέτρησης επιλέγουμε 3 βασικές κατηγορίες το ενεργητικό που δείχνει το μέγεθος του κεφαλαίου που έχει επενδυθεί σε κάθε τράπεζα, της χορηγήσεις (απαιτήσεις) και τις καταθέσεις (υποχρεώσεις) που αποτελούν και τα βασικά «προϊόντα» των τραπεζών στην αγορά. Ακόμα έχουμε κάνει την μέτρηση όπου ήταν δυνατό με βάση την επάρκεια των στοιχείων στα μεγέθη του αριθμού απασχολούμενων, του αριθμού υποκαταστημάτων και των καθαρών κερδών με τα τελευταία να παίζουν μικρό ρόλο στην εκτίμηση της συγκέντρωσης. από τους δείκτες συγκέντρωσης έχουμε χρησιμοποιήσει τον λόγο συγκέντρωσης με βάση τα μερίδια των 5 μεγαλύτερων τραπεζών, και τον δείκτη Hirshman – Herfindal

5. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μέτρηση και η ανάλυση του επιπέδου συγκέντρωσης στο τραπεζικό τομέα υπό το πρίσμα των εξελίξεων που είχαμε τις 2 προηγούμενες δεκαετίες. Τρεις ήταν οι κύριοι παράγοντες που επηρέασαν την δομή και την συγκέντρωση όλο αυτό το διάστημα. Πρώτον οι αλλαγές στο θεσμικό επίπεδο από τα μέσα της δεκαετίας του '80 με την «φιλελευθεροποίηση» και την απελευθέρωση έως και την ένταξη στην ΟΝΕ. Δεύτερον οι αλλαγές στην εξέλιξη των τραπεζικών εργασιών και την τεχνολογία σαν αποτέλεσμα των οικονομικών αλλαγών και του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο. Τρίτον οι κινήσεις των ίδιων των ελληνικών τραπεζών για να ανταποκριθούν στις παραπάνω εξελίξεις με το κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών της περιόδου 1997-2002.

Για την παρουσίαση των φαινομένων αυτών και του βαθμού συγκέντρωσης το κεφαλαίο αυτό της εργασίας έχει την ακόλουθη δομή. Πρώτα παρουσιάζουμε το επίπεδο συγκέντρωσης όπως διαμορφώθηκε στις τέλη της δεκαετίας του '80 (1988) και τις αρχές της δεκαετίας του '90 (1993, 1995) σαν αποτέλεσμα των θεσμικών αλλαγών και του νέου διεθνούς περιβάλλοντος λειτουργίας (ενότητα 5.1). Στην ενότητα 5.2 παρουσιάζουμε αναλυτικά το κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών της περιόδου 1997-2002 για να επανέρθουμε στην μέτρηση του βαθμού συγκέντρωσης στην ενότητα 5.3. (έτη 1998, 1999, 2000, 2001 και 2002) ακριβώς για να δούμε πως επέδρασαν σε αυτών οι παραπάνω συγκεντροποιητικές κινήσεις. Στην ενότητα 5.4 παρουσιάζουμε την διάρθρωση του τραπεζικού τομέα όπως διαμορφώθηκε από όλες τις προαναφερόμενες εξελίξεις.

Μετά από την παραπάνω ανάλυση είμαστε σε θέση να κάνουμε μια συνολική επισκόπηση της εξέλιξης του βαθμού συγκέντρωσης της τελευταίας δεκαπενταετίας στο 6.5.

Για την ανάλυση χρησιμοποιούνται στοιχεία από την αρθρογραφία που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια και από τις εκθέσεις του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδας. Ακόμα χρησιμοποιήθηκαν για την εργασία αυτή στοιχεία από ισολογισμούς τραπεζών όπως περιέχονται στις εκδόσεις της Ένωσης Ελληνικών τραπεζών από το 1996 έως το 2000 αλλά και αντίστοιχα στοιχεία από την έκδοση της ICAP η Ελλάδα σε αριθμούς για το 2001 και 2002. Με τα στοιχεία αυτά έγινε η μέτρηση του επιπέδου

συγκέντρωσης ακολουθώντας την πρακτική των σχετικών ερευνών με βάσεις το σύνολο ενεργητικού τις χορηγήσεις και τις καταθέσεις. Η διάφορα με τα στοιχεία της που έχουμε πάρει από την βιβλιογραφία σε σχέση με τα στοιχεία που επεξεργαστήκαμε από τους ισολογισμούς έγκειται στο ότι χρησιμοποιήσαμε εκτός από τον δείκτη των μεριδίων των 5 μεγαλύτερων επιχειρήσεων και τον δείκτη Hirshman - Herfindal.

Οι διάφορες στους βαθμούς συγκέντρωσης έχουν να κάνουν με τις διαφορετικές βάσεις υπολογισμού του συνολικού μεγέθους του τραπεζικού τομέα. Εδώ υπολογίσαμε το σύνολο των ελληνικών τραπεζών χωρίς να συμπεριλαμβάνουμε τις ξένες τράπεζες τις συνεταιριστικές τράπεζες, το Ταχυδρομικό ταμειστήριο, το Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων και την Τράπεζα της Ελλάδος. Ακολουθήσαμε δηλαδή την μεθοδολογία της Ένωσης ελληνικών τραπεζών στις εκδόσεις οι Τράπεζες στην Ελλάδα 1996-2000.

5.1. ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ

Στο τέλος της δεκαετίας 70, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηριζόταν από υψηλό βαθμό μονοπώλησης και ισχυρό σύστημα κρατικής παρέμβασης. που έβρισκε έκφραση στη μονοπωλιακή θέση τεσσάρων μεγάλων κρατικών τραπεζικών ομίλων (Εθνικής, Εμπορικής, ΑΤΕ και ΕΤΒΑ) και στην εφαρμογή ενός ολόκληρου πλέγματος κανόνων και ρυθμίσεων, που προσδιόριζαν τους γενικότερους όρους κίνησης των χρηματοπιστωτικών σχέσεων. Την περίοδο από τα μέσα του 1980 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 είχαμε μεγάλες θεσμικές αλλαγές στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Εν συντομία μπορούμε να πούμε ότι στόχευαν στην απελευθέρωση απορύθμηση και «φιλελευθεροποίηση» του κλάδου.

Πίνακας 1

Μερίδια αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 1993
επί του συνόλου των ελληνικών τραπεζών*

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΕΘΝΙΚΗ	0,35	0,17	0,40	0,28
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	0,14	0,25	0,13	0,13
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	0,12	0,10	0,13	0,15
ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ	0,08	0,11	0,07	0,03
ΑΛΦΑ ΠΙΣΤΕΩΣ	0,07	0,07	0,08	0,08
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ 5	0,75	0,69	0,81	0,66

Πηγή: ΚΜΕ. Οι αλλαγές στην οικονομία και την ταξική διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. 1996 επεξεργασία παράρτημα

*Δεν συμπεριλαμβάνονται η Τράπεζα της Ελλάδας, οι ξένες τράπεζες, οι συνεταιριστικές τράπεζες, το Ταχυδρομικό ταμειούτριο και το Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

Σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της φιλελευθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος ήταν και η απόφαση ιδιωτικοποίησης σειράς κρατικών τραπεζών, κυρίως υπό τον έλεγχο της Εθνικής, της Εμπορικής και της Αγροτικής Τράπεζας. Η δικαιολόγηση της πολιτικής των ιδιωτικοποιήσεων στηρίχτηκε άλλοτε στην ανάγκη εξεύρεσης πόρων για την κάλυψη των τραπεζικών καταθέσεων μέχρι 20 χιλ. ευρώ των εκσυγχρονισμό των θεσμών καθώς και τη δημιουργία «Συστήματος

Διακανονισμού Εντολών σε Συνεχή Χρόνο» (ΕΡΜΗΣ), και των δημοσίων ελλειμμάτων, άλλοτε στην ανάγκη περιορισμού του αντιπαραγωγικού και σπάταλου κράτους, άλλοτε στην ανάγκη κατάργησης των κρατικών μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων για ενίσχυση του ανταγωνισμού και άλλοτε ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα των διαδικασιών «διεθνοποίησης», «ολοκλήρωσης» και «παγκοσμιοποίησης» της οικονομικής ζωής.

Πίνακας 2

Μερίδια αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 1995
επί του συνόλου των ελληνικών τραπεζών*

	<u>ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ</u>	<u>ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ</u>	<u>ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ</u>	<u>ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ</u>
ΕΘΝΙΚΗ	0,33	0,20	0,35	0,33
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	0,14	0,24	0,16	0,11
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	0,11	0,10	0,11	0,15
ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ	0,09	0,09	0,07	0,03
ΑΛΦΑ ΠΙΣΤΕΩΣ	0,08	0,08	0,08	0,08
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ 5	0,75	0,72	0,78	0,70

Πηγή: ΤΟΛΙΟΣ Γ. Συγκέντρωση κεφαλαίου, τραπεζικοί και ασφαλιστικοί όμιλοι στην ελληνική κοινωνία.. 1998

*Δεν συμπεριλαμβάνονται η Τράπεζα της Ελλάδος, οι ξένες τράπεζες, οι συνεταιριστικές τράπεζες, το Ταχυδρομικό ταμειούχιο και το Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

Τα παραπάνω είχαν ανάλογες συνέπειες στον βαθμό συγκέντρωσης αλλά και στην δομή του. Πιο συγκεκριμένα στον τραπεζικό τομέα, το επίπεδο συγκέντρωσης εργασιών και κεφαλαίου το 1995, ήταν σε πολύ υψηλά επίπεδα, αν υπολογίσουμε ότι οι 10 μεγαλύτερες τράπεζες (χωρίς την Τράπεζα Ελλάδος και τις ξένες τράπεζες που δε δημοσιεύουν ισολογισμούς καθώς και τις συνεταιριστικές τράπεζες), διέθεταν το 92% του ενεργητικού σε σχέση με 95% το 1988, το 88% των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με 88,5%, το 92% των καθαρών κερδών σε σχέση με 90% και το 87% των απασχολούμενων σε σχέση με 93%, ενώ οι 5 πρώτες είχαν το 74% του ενεργητικού σε σχέση με 79%, το 62% των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με 67%, το 91% των καθαρών κερδών σε σχέση με 86% και το 67% των απασχολούμενων σε σχέση με 73%.

Το επίπεδο συγκέντρωσης στον τραπεζικό τομέα, παρά τη σχετική υποχώρηση που σημείωσε την περίοδο 1988 - 1995, βρισκόταν μεταξύ των υψηλότερων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που συνεπάγεται την αναπαραγωγή της ολιγοπωλιακής δομής που είχε την περασμένη δεκαετία. Ακόμα και αν υπολογίσουμε τα μεγέθη των ξένων τραπεζών το μερίδιο των 5 μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών, ήταν το 1995 γύρω στο 70% του ενεργητικού όλων των τραπεζών.

Ειδικότερα στην κορυφή των μεγαλύτερων εμπορικών τραπεζών, το 1995 ήταν η Εθνική Τράπεζα η οποία κατείχε το 33% του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με 44,5% το 1988, το 35,3% των καταθέσεων σε σχέση με 47,3%, το 20% των χορηγήσεων σε σχέση με 27% και το 31% των απασχολούμενων σε σχέση με 34,5%. Δεύτερη ήταν η Αγροτική Τράπεζα με 14% του ενεργητικού σε σχέση με 15% το 1988, το 15,6% των καταθέσεων σε σχέση με 13%, το 24% των χορηγήσεων σε σχέση με 26,6% και το 11,2% των εργαζόμενων σε σχέση με 14,8% το 1988. Τρίτη ήταν η Εμπορική Τράπεζα με 10,6% του ενεργητικού το 1995 σε σχέση με 11,3% το 1988, το 11,2% των καταθέσεων σε σχέση με 11,9%, το 10,4% των χορηγήσεων σε σχέση με 9,6% και το 15,% των εργαζόμενων σε σχέση με 15,3%. Την τέταρτη θέση είχε η Alpha Πίστεως (σε σχέση με την έβδομη θέση το 1988) με 8,2% του ενεργητικού σε σχέση με 5,9%, το 8,3% των καταθέσεων σε σχέση με 6%, το 8,3% των χορηγήσεων σε σχέση με 4,8% και το 7,8% των εργαζόμενων σε σχέση με 6,77ο. Τέλος την πέμπτη θέση κατείχε η Κτηματική Τράπεζα με 8,7% του ενεργητικού σε σχέση με 9,6%, το 7,4% των καταθέσεων σε σχέση με 6,3%, το 9,3% των χορηγήσεων σε σχέση με 11% και το 2,8% των εργαζόμενων σε σχέση με 3,1% το 1988.

Τα παραπάνω στοιχεία εκτός από το υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης, αποκαλύπτουν και τις ανακατατάξεις που είχαμε στα μερίδια των μεγαλύτερων τραπεζών. Είναι φανερό ότι οι κρατικές τράπεζες (Εθνική, Αγροτική, Εμπορική και Κτηματική) παρουσίαζαν το 1995 μείωση του μεριδίου τους στην τραπεζική αγορά, ενώ αντίθετα οι ιδιωτικές και ξένες τράπεζες είχαν αύξηση του μεριδίου τους σε σχέση με το 1988. Οι αιτίες μείωσης του μεριδίου των κρατικών πρέπει να αναζητηθούν τόσο στις διαδικασίες ιδιωτικοποίησης μικρών κρατικών τραπεζών (Τράπεζα Αθηνών ή Επαγγελματικής Πίστεως, Ελληνογαλλική και Τράπεζα Χίου από τον Όμιλο Εθνικής, όπως επίσης Τράπεζας Πειραιώς από τον Όμιλο Εμπορικής), όσο και στις διαδικασίες εκκαθάρισης δύο ακόμα θυγατρικών τραπεζών (Αραβοελληνικής

του ομίλου Εθνικής και Τράπεζας Επενδύσεων του ομίλου Εμπορικής), καθώς στη δημιουργία έξι νέων ιδιωτικών τραπεζών και εγκατάστασης τεσσάρων νέων ξένων τραπεζών από τις αρχές δεκαετίας '90.

Τέλος σημαντικό ρόλο έπαιξε η έγκαιρη και αποτελεσματική προσαρμογή των ιδιωτικών τραπεζών (ιδιαίτερα της Alpha Πίστεως τότε, Εργασίας και Eurobank) στις νέες συνθήκες της αγοράς σε σχέση με τις κρατικές. Με άλλα λόγια στην εγχώρια τραπεζική αγορά το 1995 κυριαρχούσαν τέσσερις μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι από τους οποίους τρεις ήταν κρατικοί (Εθνικής, Εμπορικής, Αγροτικής) και ένας ιδιωτικός (Alpha Πίστεως), ενώ ακολουθούσαν τέσσερις ακόμη μεσαίου μεγέθους όμιλοι (ΕΤΒΑ, Τράπεζα Εργασίας, Ευρωεπενδυτικής και Citibank), οι οποίοι μαζί με τους πρώτους, συγκέντρωναν γύρω στο 90% των τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών εργασιών στην ελληνική οικονομία

5.2. ΤΟ ΚΥΜΑ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΩΝ

Την περίοδο από το 1998 έως το 2001 είχαμε μια έξαρση του φαινομένου των εξαγορών και συγχωνεύσεων στον ελληνικό τραπεζικό τομέα.

Το πιο σημαντικό γεγονός θα ήταν η σχετική υπερσυγχώνευση μεταξύ Εθνικής και Alpha, που ανακοινώθηκε μεν, αλλά ματαιώθηκε (εκτιμώμενο ενεργητικό 65 δις. δολ.). Οι επόμενες μεγάλες ενοποιήσεις ήταν: Η Alpha Τράπεζα Πίστεως με την Ιονική (Alpha Bank, ενεργητικό 25,5 δις. δολ.), η Eurobank με την Εργασίας (EFG Eurobank Ergasias, ενεργητικό 14 δις. δολ.) και η Τράπεζα Πειραιώς με τις δύο μικρότερες, την Τράπεζα Χίου και την Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης (Τράπεζα Πειραιώς, ενεργητικό 10 δις. δολ.).

Συνοπτικά το διάστημα μεταξύ 1996 και 2002. Η Εθνική απορρόφησε την Κτηματική, η οποία προηγουμένως είχε συγχωνευθεί με τη Στεγαστική. Η Alpha εξαγόρασε την Ιονική και εξασφάλισε τη δεύτερη θέση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Την οποία Ιονική πούλησε η Εμπορική, ενισχύοντας έτσι σημαντικά την κεφαλαιακή της βάση. Η Αγροτική πώλησε την Κεντρικής Ελλάδος στην Εγνατία. Η EFG Eurobank, αφού προηγουμένως εξασφάλισε την Interbank, την Αθηνών και την Κρήτης, πέτυχε τελικά να απορροφήσει και την Εργασίας. Τέλος, η Πειραιώς ανεδείχθη σε μεγάλο σχετικά πιστωτικό ίδρυμα μετά την απορρόφηση της Nat West Gr., της Credit Lyonnais Gr, της Χiosbank και της Τράπεζας Μακεδονίας – Θράκης.

Ουσιαστικά είχαμε τη διεκδίκηση από τρεις ισχυρούς ιδιωτικούς ομίλους (την Eurobank, την Πειραιώς και την Alpha) μεγάλων και μικρών τραπεζών και τη διαμόρφωση μίας εντελώς καινούριας τραπεζικής πραγματικότητας, αφού η κάθε μια από αυτές τις κινήσεις άλλαζε άρδην την ισορροπία δυνάμεων στην ελληνική τραπεζική αγορά. Ουσιαστικά η μία κίνηση προκαλούσε την άλλη και οι εξαγορές προέκυψαν αλυσιδωτά, με την εξαγορά των τραπεζών Μακεδονίας Θράκης, National Westminster και ΧiosBank από την Πειραιώς, της Ιονικής Τράπεζας από την Πίστεως και της Τράπεζας Εργασίας από την Eurobank, αλλά και της Δωρικής Τράπεζας από τον Όμιλο Τέλεσις που με την Παράλληλη Αγορά της Δίας Επενδυτική, δημιούργησε έναν καινούριο σε δυνατότητες χρηματοοικονομικό όμιλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1996 – 2002

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΑΓΟΡΑΣΤΡΙΑ</u>	<u>ΑΠΟΚΤΗΘΕΙΣΑ</u>
1996	Eurobank	Interbank
1997	ΕΚΤΕ	ΕΣΤΕ
1998	Πειραιώς	Το δίκτυο στην Ελλάδα της Chase Manhattan
	Πειραιώς	Μακεδονίας - Θράκης Credit Lyonnais Greece, Χίου
1999	Eurobank	Αθηνών, Κρήτης
	Εγνατία	Κεντρικής Ελλάδος
	Εθνική	ΕΚΤΕ
	Πειραιώς	Το δίκτυο στην Ελλάδα της Nat. Westminster
2001	Alpha Πίστωσης	Ιονική
	Τέλεσις ΑΧΕ	Δωρική
	Eurobank	Εργασίας
	Eurobank	Τέλεσις Επενδύσεων
	Μάρφιν ΑΕΠΕΥ	Πειραιώς Prime
2002	Πειραιώς	ΕΤΒΑ
	Εθνική	ΕΤΕΒΑ
	Aspis	Το δίκτυο στην Ελλάδα της ABN - AMBRO

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Οι τραπεζικοί όμιλοι προχώρησαν στις παραπάνω κινήσεις προσβλέποντας στην ανάπτυξη των εργασιών τους, που επιτυγχάνεται με τη συγχώνευση και τη συνδυασμένη χρήση των δικτύων, δίνοντας τη δυνατότητα να αντεπεξέλθουν στη συμπίεση των περιθωρίων επιτοκίου, που θα επιφέρει η ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του Ευρώ. Παράλληλα, μεγεθύνονται οι ευκαιρίες που δημιουργούνται για σύνθετες πωλήσεις υπηρεσιών (τραπεζικών, ασφαλιστικών, χρηματοπιστηριακών, αμοιβαίων κεφαλαίων, διάθεσης ομολόγων, leasing, factoring, χρηματοοικονομικών συμβουλών κ.λπ.) μέσω ενός διευρυμένου δικτύου καταστημάτων.

Το αποτέλεσμα των πιο πάνω διεργασιών ήταν να υπάρχουν σήμερα στον τραπεζικό χώρο έξι τον αριθμό μεγάλες εμπορικές τράπεζες (Εθνική, Alpha, Eurobank, Αγροτική, Εμπορική, Πειραιώς). Οι τράπεζες αυτές αποτελούν τον κορμό του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και κυριαρχούν σχεδόν απόλυτα στην εγχώρια πιστωτική αγορά. Συνολικά, τα έξι αυτά πιστωτικά ιδρύματα αντιπροσωπεύουν ποσοστό περίξ του 90% του συνόλου του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, σε ύψος ενεργητικού, σε αριθμό υπαλλήλων και σε αριθμό καταστημάτων.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΝΑ ΟΜΙΛΟ

Στη χώρα μας οι τάσεις για συγχωνεύσεις και εξαγορές εκδηλώθηκαν με μεγάλη καθυστέρηση αλλά βαθμιαία προσέλαβαν μεγάλες διαστάσεις. Στόχος ήταν η δημιουργία μεγάλων τραπεζικών ομίλων ικανών όχι μόνο να διατηρήσουν αλλά και να διευρύνουν το μερίδιό τους στην ελληνική αγορά και να επεκταθούν στις διεθνείς αγορές με προτεραιότητα τα Βαλκάνια. Έχει σημασία να παρουσιάσουμε τις κινήσεις των μεγάλων ομίλων αναλυτικά τόσο στις συγχωνεύσεις και εξαγορές στην χώρα όσο και τις επιθετικές κινήσεις τους στο εξωτερικό αλλά και τις κινήσεις τους στους άλλους κλάδους του χρηματοπιστωτικού συστήματος (ασφάλειες, χρηματιστηριακές κλπ)

Ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας

Ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος προχώρησε τον Αύγουστο του 1997 στην ενοποίηση των δύο στεγαστικών θυγατρικών της τραπεζών: η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΚΤΕ) απορρόφησε την Εθνική Στεγαστική Τράπεζα. Η νέα τράπεζα λειτούργησε από 1.1.98 ως ΕΚΤΕ. Παράλληλα, τον ίδιο μήνα ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας ενοποίησε τις δύο θυγατρικές ασφαλιστικές εταιρίες, την Εθνική Ασφαλιστική και τον Αστέρα. Ο νέος ασφαλιστικός γίγαντας ονομάστηκε Ανώνυμος Ελληνική Εταιρία Γενικών Ασφαλίσεων "Η ΕΘΝΙΚΗ". Ακολούθησε η συγχώνευση μεταξύ Εθνικής Τράπεζας και της ΕΚΤΕ. Η Εθνική απορρόφησε την ΕΚΤΕ και η τυπική διαδικασία ολοκληρώθηκε την 2.10.98. Την ημερομηνία αυτή η νέα τράπεζα διέθετε 705 υποκαταστήματα, 17.000 υπαλλήλους, ενεργητικό αξίας 35 δισεκ. ευρώ, καταθέσεις 28,3 δισεκ. ευρώ και χορηγήσεις 9,3 δισεκ. ευρώ. Τον Φεβρουάριο του 1999 η Εθνική εξαγόρασε το κατάστημα της Chase Manhattan Bank στο Βουκουρέστι και την 24.8.99 το 72,5% της μοναδικής διεθνούς εταιρίας χρηματοδοτικής μίσθωσης της Βουλγαρίας "Interlease". Την 29.10.99 υπογράφηκαν στα Σκόπια προσύμφωνα αγοράς της Stopanska Banca από την Εθνική Τράπεζα που απέκτησε ποσοστό 65% του μετοχικού της κεφαλαίου, την International Finance Corporation (IFC) 10%, την EBRD 10% ενώ το υπόλοιπο 15% παρέμεινε σε εντόπιους ιδιώτες επενδυτές. Η Stopanska ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα της ΠΓΔΜ. Το 2000 η ΕΤΕ εξαγόρασε την τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα της Βουλγαρίας, τη United Bulgarian Bank. Η Εθνική απέκτησε το 89,9% του μετοχικού κεφαλαίου ενώ το 10% διατήρησε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (EBRD)

9.7.99 για μια μετοχή της Εργασίας 3,75 μετοχές της Τράπεζας Πειραιώς και 15.000 δρχ. (44 ευρώ). Το Δ.Σ. της Τράπεζας Εργασίας κρίνει πιο συμφέρουσα την προσφορά της Πειραιώς και την εκτίμησή της αυτή κοινοποιεί στους μετόχους. Η Eurobank υποβάλλει νέα ελκυστική προσφορά για την απόκτηση του 50,1% της Εργασίας. Στις 14.7.99 προσφέρει για μια μετοχή της Εργασίας 2,4 μετοχές της Eurobank συν 17.000 δρχ. (44 ευρώ) μετρητά για κάθε μετοχή. Το Δ.Σ. της Τράπεζας Εργασίας επανασυνδέει τις σχέσεις του με τον όμιλο Λάτση και θεωρεί τη νέα προσφορά ως συμφέρουσα. Μετά την εξέλιξη αυτή η Πειραιώς αποσύρεται ουσιαστικά από τη διαδικασία και η συμμετοχή της θεωρείται απλά τυπική. Το σύνολο των μετοχών της Εργασίας που απέκτησε, τελικά, η Eurobank ανήρχετο σε 12.025.000 μετοχές με το οποίο αποκτήθηκε ο έλεγχος του 50,1%. Η συγχώνευση των δύο τραπεζών ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2000 με ανταλλαγή μιας μετοχής της Eurobank έναντι 1,33 μετοχών της Τράπεζας Εργασίας. Στις 7.9.2000 καταχωρήθηκε στο Μητρώο ΑΕ και ΕΠΕ η απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης με την οποία εγκρίθηκε η συγχώνευση και η αλλαγή της επωνυμίας. Η νέα τράπεζα φέρει το όνομα Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias, είχε μετοχικό κεφάλαιο 561,1 εκατομ. ευρώ, 7.500 υπαλλήλους, δίκτυο 330 καταστημάτων, ίδια κεφάλαια 1,76 δισεκ. ευρώ, συνολικό ενεργητικό 14,67 δισεκ. ευρώ και σύνολο υπό διαχείριση κεφαλαίων 22,3 δισεκ. ευρώ. Η EFG Eurobank ήδη είχε αποκτήσει από το 1990 το 19,25% της ρουμανικής τράπεζας Banc Post. Την 20.7.2000 υπεγράφη συμφωνία με βάση την οποία η EFG Eurobank επέτυχε την επέκτασή της στην ρουμανική αγορά. Μαζί με τη Μπάνκου Πορτουγκιέζ ντε Ινβεστιμέντου (BPI) και τη Τζένεραλ Ιλέκτρικ Κορπορέισιον καθίστατο στρατηγικός επενδυτής της Bank Post S.A. Η ρουμανική τράπεζα ήταν από τις μεγαλύτερες της χώρας με ενεργητικό 355 εκατομ. ευρώ, δίκτυο 128 υποκαταστημάτων, προσωπικό 4.000 ατόμων, δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 30% και καθαρά προ φόρων κέρδη το 1999 9,04 εκατομ. ευρώ. Συνεργάζεται με το ρουμανικό ταχυδρομείο εξασφαλίζοντας έτσι 2.650 επί πλέον θυρίδες εξυπηρέτησης για τους πελάτες της. Την 2.7.2003 ανακοινώθηκε ότι EFG Eurobank απέκτησε το 17% των μετοχών της Banc Post από τη Banco Portugues de Investimento (BPI) και ήδη ελέγχει το 53,25% των μετοχών της ρουμανικής τράπεζας ενώ έχει δικαίωμα μέχρι το 2004 να αγοράσει από τη General Electric Capital το 8,75% του μετοχικού κεφαλαίου της Banc Post. Την 16.3.2001 ανακοινώνεται η επίτευξη συμφωνίας με βάση την οποία η EFG Eurobank Ergasias εξαγοράζει την Τράπεζα Επενδύσεων

TELESIS. Σύμφωνα με το σχέδιο η εξαγορά θα γινόταν με ανταλλαγή μετοχών και με αναλογία 1 μετοχή της Eurobank - Ergasias έναντι 2,2 μετοχές της Telesis που αντιστοιχεί σε τιμή 8,95 ευρώ για τη δεύτερη. Την 3.9.2001 εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος η απορρόφηση της Telesis Τράπεζας Επενδύσεων από την Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias. Θα ακολουθούσε συγχώνευση των χρηματιστηριακών εταιριών των δύο τραπεζών ενώ τα στελέχη του επενδυτικού τομέα της Telesis θα ενταχθούν στην EFG Finance που θα μετονομασθεί σε EFG Telesis Finance. Με την ολοκλήρωση του εγχειρήματος ο νέος σχηματισμός διεκδικεί την πρώτη θέση τόσο στις χρηματιστηριακές εργασίες (περίπου 10%) όσο και στον επενδυτικό τομέα (25%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Telesis είχε εξαγοράσει και απορροφήσει τη Δωρική Τράπεζα για να εξαγορασθεί και απορροφηθεί με τη σειρά της από την EFG Eurobank Ergasias. Την 28.2.2003 εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος η απόκτηση από την EFG Eurobank του 90% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας Postbanca AD της Σερβίας. Την 12.11.2003 ανακοινώθηκε η λύση της στρατηγικής συμμαχίας Deutsche Bank και EFG Eurobank. Η Deutsche Bank, που συμμετείχε στο μετοχικό κεφάλαιο της Eurobank κατά 9,3%, πώλησε το ποσοστό αυτό που αντιστοιχούσε σε 29,2 εκατομ. μετοχές. Η ζήτηση ήταν αυξημένη και η προσφορά υπερκαλύφθηκε κατά 2,2 φορές. Το 80% των μετοχών διατέθηκε σε θεσμικούς επενδυτές του εξωτερικού και το 20% σε έλληνες θεσμικούς επενδυτές. Η απόφαση της Deutsche Bank εντάσσεται στο πλαίσιο της στρατηγικής της για αποδέσμευση από μειοψηφικές συμμετοχές στην Ευρώπη. Την 23.12.2003 ανακοινώθηκε ότι η EFG Eurobank Ergasias απέκτησε το 91,7% των μετοχών και κατ' επέκταση τον πλήρη έλεγχο της Bulgarian Post Bank που αποτελεί την πέμπτη μεγαλύτερη τράπεζα της Βουλγαρίας με κέρδη το 2003 άνω των 5 εκατομ. ευρώ. Ειδικότερα, η EFG Eurobank Ergasias συμφώνησε στις 19.12.2003 με την ασφαλιστική εταιρία ALICO (American Life Insurance Company) να αγοράσει από την τελευταία ποσοστό 50% του μετοχικού κεφαλαίου της κυπριακής εταιρίας ALICO/CEH Balcan Holding Ltd (ACBH) η οποία κατείχε ποσοστό 91,71% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Bulgarian Post Bank AD. Ήδη η EFG Eurobank Ergasias κατείχε ποσοστό 50% του μετοχικού κεφαλαίου της ACBH και τώρα κατέχει το 100% αυτής.

Ο όμιλος της Εμπορικής Τράπεζας

Ο όμιλος της Εμπορικής Τράπεζας πώλησε το 66,67% των μετοχών της Τράπεζας Πειραιώς, το 49,5% της Τράπεζας Αττικής και το 51% της Ιονικής Τράπεζας. Επίσης Το 1998, πραγματοποίησε διείσδυση στα Βαλκάνια αγοράζοντας το 86% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου της Bulgarian Investment Bank και το οποίο κατείχε μέχρι τότε η EBRD. Επίσης κατέχει ήδη το 100% των μετοχών της International Commercial Black Sea Bank της Αλβανίας και της Αρμενίας και το 89,85% και 42% αντίστοιχα των ομώνυμων τραπεζών της Ρουμανίας και της Γεωργίας, το 100% της International Commercial Bank της Μολδαβίας και το 59,4% της ομώνυμης τράπεζας της Βουλγαρίας. Στις 9 Ιουνίου 2000 ανακοινώθηκε ότι μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις επιτεύχθηκε συμφωνία με την τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα της Γαλλίας Crédit Agricole. Η τελευταία αγόρασε από τις θυγατρικές Φοίνικα και Εμπορική Κεφαλαίου το 6,7% των μετοχών της Εμπορικής Τράπεζας αντί τιμήματος 94,1 δισεκ. δρχ. (276,1 δισεκ. ευρώ). Η τιμή ανά μετοχή ορίσθηκε στις 16.450 δρχ. (48,2 ευρώ). Υπάρχει επίσης προαιρετικό δικαίωμα για τη Γαλλική τράπεζα να αποκτήσει στο μέλλον επιπλέον 3,5% του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής από το ποσοστό που κατέχουν το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Η συμφωνία αυτή προβλέπει συνεργασία στους τομείς επενδυτικής τραπεζικής, διαχείρισης διαθεσίμων και τραπεζοασφαλειών ενώ θα μεταφερθεί τεχνογνωσία από τη Γαλλική τράπεζα σε επίπεδο ηλεκτρονικής τραπεζικής. Η Crédit Agricole εκπροσωπείται στο 19μελές Δ.Σ. της Εμπορικής με δύο μέλη ενώ ένας επί πλέον εκπρόσωπος έχει την εποπτεία στον τομέα των συνεργιών. Την 27.10.2000 ανακοινώθηκε ότι η Εμπορική Τράπεζα συνήψε στρατηγική συμμαχία με την Κυπριακή εταιρία Glory Worldwide Holdings Ltd που ειδικεύεται στα ηλεκτρονικά και συμβατικά στοιχήματα και δραστηριοποιείται στην Κύπρο, τη Βαλκανική, τη Μέση Ανατολή και σε αρκετές χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Η συμφωνία αφορά την ίδρυση τράπεζας στην Κύπρο, το μετοχικό κεφάλαιο της οποίας θα ανήκει κατά 65% στην Εμπορική Τράπεζα, 10% στη Glory και το υπόλοιπο σε άλλους ιδιώτες επενδυτές.

Ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς

Η Τράπεζα Πειραιώς πέρασε στον ιδιωτικό τομέα το 1992 όταν η Εμπορική Τράπεζα πώλησε το 66,67% της συμμετοχής της σε όμιλο ιδιωτών επιχειρηματιών.

Το Μάιο του 1998 αγοράζει από την Εθνική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αντί του ποσού των 80 εκατ. ευρώ το 36,37% των μετοχών της Τράπεζας Μακεδονίας - Θράκης που συγχωνεύθηκε με την Πειραιώς το έτος 2000. Την 10.9.98 αγοράζει το ενεργητικό και δύο καταστήματα της Crédit Lyonnais Hellas, η οποία μετατρέπεται σε επενδυτική τράπεζα και μετονομάζεται σε Piraeus Prime Bank ενώ στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχει και η Bank of Tokyo - Mitsubishi. Το Νοέμβριο του 1998 ο όμιλος της Πειραιώς κλείνει συνεργασία με τη ΧΙΟΣBANK μέσω ανταλλαγής μετοχών. Η Πειραιώς αντί 243,5 εκατ. ευρώ αποκτά το 37,8% των μετοχών της ΧΙΟΣBANK και η τελευταία το 8,4% των μετοχών της Πειραιώς. Το Μάρτιο του 1999 η Πειραιώς αγοράζει το ενεργητικό της National Westminster Ελλάς και τα πέντε υποκαταστήματά της. Ο όμιλος διέθετε τότε συνολικά 150 υποκαταστήματα.

Ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς διεισδύει στη βαλκανική όπου ήδη διαθέτει την Tirana Bank στην Αλβανία και υποκατάστημα της Τράπεζας Χίου στη Σόφια. Τον Απρίλιο του 2000 απέκτησε από τη Budapest Bank PT το 99,99% του μετοχικού κεφαλαίου της ρουμανικής τράπεζας Banca de Credit Pater που είχε δύο υποκαταστήματα στο Βουκουρέστι και στην Τάργκου Μούρες, ενεργητικό 23,8 εκατομ. ευρώ και καθαρά κέρδη 425,5 χιλιάδες ευρώ. Η νέα τράπεζα μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Romania και ασχολείται κύρια με την λιανική τραπεζική και την επαγγελματική πίστη. Το Μάιο και τον Ιούνιο του 2000 συνήλθαν οι Γενικές Συνελεύσεις των Τραπεζών Πειραιώς, Μακεδονίας-Θράκης και Χίου και αποφάσισαν τη συγχώνευσή τους με ανταλλαγή μία μετοχή έναντι μίας μετοχής της Τράπεζας Πειραιώς η οποία απορροφά τις δύο άλλες τράπεζες. Την 16 Ιουνίου 2000 καταχωρήθηκε στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών η απόφαση του Υπουργείου Ανάπτυξης με την οποία εγκρίθηκε η συγχώνευση και από την 20 Ιουνίου έπαυσε η διαπραγμάτευση στο ΧΑΑ των μετοχών της Μακεδονίας - Θράκης και της Χίου. Στο τέλος του 2000 η νέα τράπεζα διέθετε δίκτυο 200 υποκαταστημάτων, 3.400 εργαζόμενους και ενεργητικό 11,7 δισεκατ. ευρώ. Εν τω μεταξύ στις 31.10.2000 με ταυτόσημες ανακοινώσεις η Τράπεζα Πειραιώς και η Μαρίν ΑΕΠΕΥ γνωστοποίησαν ότι δεν θα υπάρξει μετοχική σχέση αλλά συνεργασία στη διανομή επενδυτικών προϊόντων. Η διάρρηξη των σχέσεων αποδίδεται στην προσέγγιση από μέρους του ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς του ομίλου των Κάτω Χωρών ING και τη φημολογούμενη συνεργασία στη διαχείριση διαθεσίμων και τα αμοιβαία κεφάλαια,

τομείς που κατ' εξοχήν δραστηριοποιείται η Marfin .Η τελευταία προχωρεί σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου προκειμένου να μετατραπεί το 2001 σε πιστωτικό ίδρυμα που θα δραστηριοποιείται κύρια στη διαχείριση διαθεσίμων και την τραπεζική ιδιωτών. Στις 30.10.2001 ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα του διαγωνισμού πώλησης πλειοψηφικού πακέτου μετοχών της ETBA. Συμμετείχαν η Τράπεζα Πειραιώς και η Αγροτική Τράπεζα. Εν τω μεταξύ πριν από τη συγχώνευση έπρεπε να επιλυθούν τα προβλήματα του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των βιομηχανικών περιοχών (ΒΙΠΕ) που διαχειριζότο η ETBA και της πώλησης των ναυπηγείων Σκαραμαγκά. Την 20.3.2002 υπογράφηκε η σύμβαση μεταβίβασης πλειοψηφικού πακέτου 57,8% των μετοχών της ETBA στην Τράπεζα Πειραιώς (510 εκατ. ευρώ από τα οποία 366,8 εκατ. ευρώ καταβάλλονται τοις μετρητοίς και τα υπόλοιπα σε δύο έντοκες εξαμηνιαίες δόσεις). Την 24.12.2001 ανακοινώθηκε η σύναψη στρατηγικής συμμαχίας της Τράπεζας Πειραιώς με τον Ολλανδικό Χρηματοοικονομικό όμιλο ING (Internationale Nederlanden Group). Ο όμιλος δραστηριοποιείται στον τραπεζικό και ασφαλιστικό τομέα και τη διαχείριση διαθεσίμων σε 65 χώρες και είχε πάνω από 65.000 υπαλλήλους. Την περίοδο 1991-2000 δεκαεξαπλασίασε την χρηματιστηριακή της αξία από 5 σε 80 δισεκ. ευρώ. Η συμφωνία προέβλεπε την από κοινού ίδρυση θυγατρικών εταιριών κύρια του ασφαλιστικού κλάδου με στόχο την επικυριαρχία στις τραπεζοασφάλειες αλλά και σε άλλα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδετο στη διάθεση πακέτων προϊόντων σε εργαζόμενους μεγάλων επιχειρήσεων ή σε ασφαλιστικά ταμεία και κλάδους εργαζομένων συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων επικουρικής συνταξιοδοτικής ασφάλισης, περίθαλψης και επενδυτικών συμβουλών. Η ING Group λαμβάνει το 5% των μετοχών της Τράπεζας Πειραιώς και η τελευταία το 20% των μετοχών της ING / NN Ελλάδος. Οι θυγατρικές εταιρίες που θα συσταθούν θα ελέγχονται κατά 50,1% από την ING και κατά 49,9% από την Πειραιώς. Τα προϊόντα αυτών θα φέρουν την επωνυμία ING Piraeus και θα διατίθενται από τα 200 καταστήματα της Τράπεζας Πειραιώς και τα 100 κατ/τα της ING Ελλάδος. Η τελευταία κατείχε το 14% της εγχώριας ασφαλιστικής αγοράς και η Πειραιώς το 8% της εγχώριας τραπεζικής αγοράς. Την 21.1.2002 ανακοινώθηκαν περισσότερες λεπτομέρειες της συμφωνίας που ενεργοποιείτο στα μέσα Μαρτίου 2002. Οι δύο τράπεζες θα διερευνούσουν τα περιθώρια κοινής δράσης στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με προτεραιότητα τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Προτιμητέα μέθοδος διείσδυσης θα

ήσαν οι εξαγορές. Οι κοινές θυγατρικές εταιρίες θα έχουν σαν αντικείμενο τις τραπεζοασφάλειες, τα ομαδικά ασφαλιστικά προϊόντα και τη διαχείριση κεφαλαίων. Τα ανωτέρω ποσοστά συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο (5% και 20%) θα αλλάξουν μετά τη μεταβίβαση των μετοχών της ΕΤΒΑ στην Πειραιώς. Η συνεργασία των δύο ομίλων στην Ελλάδα θα είναι αποκλειστική. Η Πειραιώς και η ING θα προωθούν αποκλειστικά τα τραπεζοασφαλιστικά προϊόντα του κοινού σχήματος ενώ η ING θα διεξάγει τις τραπεζικές της εργασίες μέσω της Τράπεζας Πειραιώς. Αυτό σημαίνει ότι τα τέσσερα υποκαταστήματα της Τράπεζας ING στην Ελλάδα θα απορροφηθούν από την Τράπεζα Πειραιώς ενώ η Πειραιώς Ασφαλιστική θα ενταχθεί στην κοινοπραξία. Τα προϊόντα λιανικής τραπεζικής της Πειραιώς (καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, χορηγήσεις προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις) θα προωθούνται και μέσω του δικτύου των 2.500 ασφαλιστικών συμβούλων και των 100 καταστημάτων της ασφαλιστικής επιχείρησης ING/NN Ελλάδος. Θα συγκεντρωθούν υπό ενιαία διαχείριση όλα τα αμοιβαία κεφάλαια των δύο ομίλων στην Ελλάδα και θα εμπλουτιστούν με διεθνή προϊόντα της ING Asset Management. Η διαχείριση περιουσίας τρίτων θα γίνεται με τη μεταφορά της τεράστιας διεθνούς εμπειρίας του ομίλου ING ο οποίος έχει υπό διαχείριση κεφάλαια ύψους άνω των 500 δισεκ. ευρώ και κατέχει στον τομέα αυτό τη δεύτερη θέση στην Ευρώπη. Την 17.9.2003 ανακοινώθηκε ότι η θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς στη Νέα Υόρκη Marathon Banking Corporation εξαγόρασε το 98,56% της Interbank Νέας Υόρκης που διέθετε δίκτυο πέντε υποκαταστημάτων στο Μανχάταν και στα προάστια της Νέας Υόρκης Μπρούκλιν, Αστόρια και Κουήνς. Η Interbank είχε ενεργητικό 282 εκατ., καταθέσεις 257 εκατ., χορηγήσεις 140 εκατ. δολάρια και το 2002 παρουσίασε κέρδη 4,7 εκατ. δολάρια. Μετά την εξαγορά η Marathon Banking Corporation διαθέτει ενεργητικό 600 εκατ. δολαρίων, 11 υποκαταστήματα και εξειδικεύεται κύρια στην εμπορική στεγαστική πίστη και την λιανική τραπεζική.

Άλλοι όμιλοι

Το 1998 υπογράφηκε η πράξη μεταβίβασης του 51% των κοινών μετοχών και του 20% των προνομιούχων μετοχών της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος από την Αγροτική Τράπεζα στην Εγνατία Τράπεζα έναντι τιμήματος 48,2 εκατ. ευρώ. Η Εγνατία Τράπεζα απορρόφησε την Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος και η Εγνατία

διέθετε πλέον 1.200 υπαλλήλους ενώ στο επιχειρηματικό της σχέδιο προβλέπετο η επέκταση της τράπεζας.

Το 2001 η Hong Kong and Sangai Banking Corporation (HSBC) - Ελλάδας εξαγόρασε τις δραστηριότητες των υποκαταστημάτων της Barclays η οποία αποχωρούσε οριστικά από την Ελλάδα. Ήδη το 1997 η Barclays - Ελλάδας είχε πωλήσει το ναυτιλιακό της χαρτοφυλάκιο στη Midland η οποία με τη σειρά της το 1998 εξαγοράστηκε από τη HSBC. Η νέα τράπεζα θα είχε 27 υποκαταστήματα, ο δε όμιλος της HSBC στην Ελλάδα διέθετε επίσης χρηματοπιστηριακή εταιρία και ΑΕΔΑΚ. Διεθνώς ο όμιλος της HSBC, με έδρα το Λονδίνο, διατηρούσε περισσότερα από 6.000 υποκαταστήματα σε 81 χώρες του κόσμου. Εκτός από τη Midland του Ηνωμένου Βασιλείου έχει εξαγοράσει τη Marine Midland των ΗΠΑ, τη HK Bank of Canada, τη Banco Bamerindus στη Βραζιλία, της HK Bank στη Μαλαισία, το Hong Kong SAR, τη Republic New York Corp.

Επίσης το 2001 η εποπτική αρχή της Τουρκίας ενέκρινε την εξαγορά της Τουρκικής Τράπεζας Sitebank AS από την Ελληνική Nova Bank. Η Sitebank ήταν από τις 19 τράπεζες που είχαν πληγεί από την κρίση και είχαν περιέλθει υπό τον έλεγχο του δημοσίου. Είχε 16 υποκαταστήματα και ενεργητικό 150 εκατομ. δολαρίων. Η Banco Comercial Portugues (B.C.P), η μεγαλύτερη εμπορική τράπεζα της Πορτογαλίας που έλεγχε το πλειοψηφικό πακέτο της Novabank δήλωσε ότι θα κατέβαλε για την εξαγορά ένα ποσό μέχρι 44 εκατομ. δολάρια.

Την 23.10.2001 εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος η διάθεση κεφαλαίων της Marfin ΑΕΠΕΥ για την απόκτηση ποσοστού 71,42% και την 31.1.2002 ποσοστού 100% της θυγατρικής της τράπεζας Πειραιώς Prime Bank.

Την 29.11.2001 ανακλήθηκε η άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα της τράπεζας Bank of Nova Scotia του Καναδά και το δίκτυο υποκαταστημάτων της εξαγοράστηκε από τη FBB-Πρώτη Επιχειρηματική Τράπεζα ΑΕ.

Την 18.12.2001 εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος η διάθεση κεφαλαίων από την τράπεζα Nova Bank για την απόκτηση του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της τουρκικής τράπεζας Sitebank AS.

Το 2002 εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος η διάθεση κεφαλαίων από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο για την απόκτηση του 17,2% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Αττικής το οποίο κατείχε η Εμπορική Τράπεζα. Η συμφωνία μεταξύ Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και Εμπορικής Τράπεζας προβλέπει τη μεταβίβαση

7.154.736 μετοχών της Τράπεζας Αττικής με τιμή 5,64 ευρώ, δηλαδή με premium 4,7% έναντι του κλεισίματος του Χ.Α.Α (5,38 ευρώ) αλλά discount 15% έναντι της μέσης τιμής του εξαμήνου.

Ακόμα το 2002 εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος η απόκτηση από την Ασπίς Τράπεζα ΑΕ (Aspis Bank ATE) του δικτύου 17 υποκαταστημάτων της ABN AMRO BANK N.V στην Ελλάδα και ειδικής συμμετοχής μέχρι ποσοστού 100% στο μετοχικό κεφάλαιο της ABN AMRO Χρηματοδοτικής Μίσθωσης. Την 31.10.2003 υπεγράφη η συμφωνία για την εξαγορά των δύο υποκαταστημάτων στην Ελλάδα της Standard Chartered Grindlays Bank Ltd από την τράπεζα ΑΣΠΙΣ (Aspis Bank ATE). Η Grindlays δραστηριοποιείται στην Ελλάδα στον τομέα της εμπορικής τραπεζικής και της τραπεζικής μεγάλων επιχειρήσεων με έμφαση στην παροχή επενδυτικών υπηρεσιών σε επιλεγμένη πελατεία.

Την 19.1.2004 το Διοικητικό Συμβούλιο του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (Μ.Τ.Σ) ανακοίνωσε ότι υπεγράφη η σύμβαση πώλησης στη γαλλική τράπεζα Société Générale 6.000.000 μετοχών της Γενικής Τράπεζας (23% περίπου του μετοχικού κεφαλαίου), ιδιοκτησίας του Μ.Τ.Σ, αντί τιμήματος 6 ευρώ ανά μετοχή. Η ολοκλήρωση της συναλλαγής και η μεταβίβαση των μετοχών θα πραγματοποιηθεί μετά τη λήψη των απαραίτητων εγκρίσεων από την Τράπεζα Ελλάδος και την Επιτροπή Ανταγωνισμού και την πρόοδο της διαδικασίας αύξησης του κεφαλαίου της Γενικής Τράπεζας. Η Γενική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1937, έχει 1.968 υπαλλήλους και 102 υποκαταστήματα στην Ελλάδα. Η πολυεθνική γαλλική τράπεζα Société Générale ιδρύθηκε το 1869 και από το 1980 είναι εγκατεστημένη και στην Ελλάδα όπου σήμερα διαθέτει τρία υποκαταστήματα. Στη Γαλλία έχει 2.609 υποκαταστήματα και άλλα 500 σε 75 χώρες του κόσμου ενώ οι πελάτες της ανέρχονται περίπου σε 13.000.000.

5.3. ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΟΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΗΚΕ ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΥΜΑ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΩΝ

Μετά από τις εξελίξεις και την έντονη ενοποιητική τάση την περίοδο 1998-2001 έχει ιδιαίτερη σημασία να συγκρίνουμε τον βαθμό συγκέντρωσης το έτος που είχαμε την έναρξη της έξαρσης του φαινομένου 1998 με το βαθμό συγκέντρωσης του 2002 όπου έχει σχεδόν ολοκληρωθεί τουλάχιστον αυτή η πρώτη φάση του.

Πίνακας 4

Μερίδια αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 1998
επί του συνόλου των ελληνικών τραπεζών*

		ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
1	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,36	0,26	0,39
2	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,13	0,20	0,13
3	ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ	0,12	0,13	0,12
4	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,10	0,11	0,10
5	ΙΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,06	0,04	0,06
	ΣΥΝΟΛΟ	0,77	0,74	0,80

Πηγή: Ισολογισμοί τραπεζών, Ένωση ελληνικών τραπεζών, επεξεργασία παράρτημα

* Δεν συμπεριλαμβάνονται η Τράπεζα της Ελλάδας, οι ξένες τράπεζες, οι συνεταιριστικές τράπεζες, το Ταχυδρομικό ταμειούτσιο και το Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

Πίνακας 5

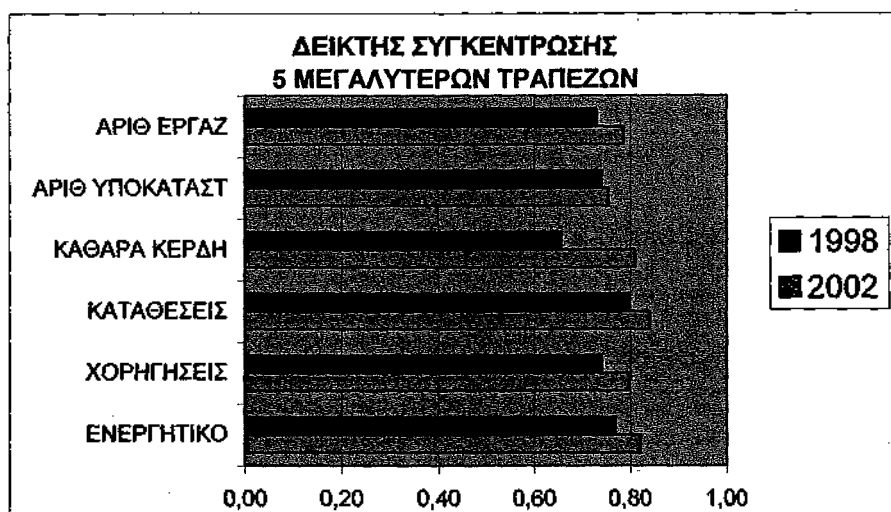
Μερίδια αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 2002
επί του συνόλου των ελληνικών τραπεζών*

		ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
1	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,30	0,21	0,32
2	ALPHA BANK	0,17	0,19	0,17
3	EFG EUROBANK ERGASIAS	0,14	0,15	0,13
4	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,10	0,13	0,12
5	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,10	0,12	0,10
	ΣΥΝΟΛΟ	0,82	0,80	0,84

Πηγή: Ισολογισμοί τραπεζών, Ένωση ελληνικών τραπεζών, ICAP, επεξεργασία παράρτημα

* Δεν συμπεριλαμβάνονται η Τράπεζα της Ελλάδας, οι ξένες τράπεζες, οι συνεταιριστικές τράπεζες, το Ταχυδρομικό ταμειούτσιο και το Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

Με βάση τα στοιχεία ισολογισμών, τις ενοποιημένες καταστάσεις της ένωσης ελληνικών τραπεζών και της ICAP υπολογίσαμε τον δείκτη συγκέντρωσης το 1998 και το 2002, με τις μεθόδους των μεριδίων των 5 μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου και του δείκτη Hirshman - Herfindal (άθροισμα τετραγώνων των μεριδίων όλων των ελληνικών τραπεζών) Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα μεγέθη του ενεργητικού, των καταθέσεων και των χορηγήσεων για τον τραπεζικό κλάδο αλλά εδώ παρουσιάζουμε επιπλέον και τον αριθμό των εργαζομένων και των υποκαταστημάτων καθώς και των καθαρών κερδών. Εκτός από το βαθμό συγκέντρωσης οι πίνακες 1 και 2 μας αποκαλύπτουν και τις ανακατατάξεις στις θέσεις των 5 μεγαλύτερων τραπεζών. Με την Eurobank να εισέρχεται σε αυτές και μάλιστα στην τρίτη θέση, την Alpha να ανεβαίνει στην δεύτερη (από την τρίτη), την Αγροτική και την Εμπορική να υποχωρούν.

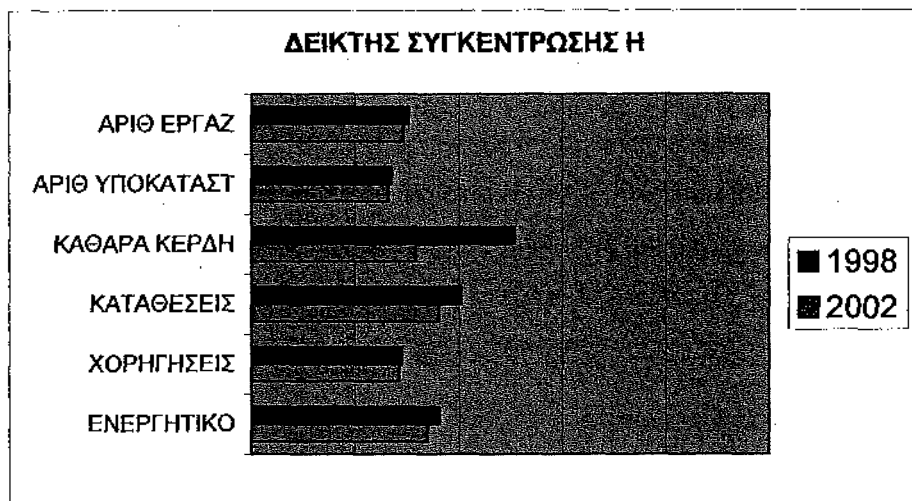

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ	ΑΡΙΘ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ	ΑΡΙΘ ΕΡΓΑΖ
2002	0,82	0,80	0,84	0,81	0,75	0,79
1998	0,77	0,74	0,80	0,66	0,74	0,73
ΔΙΑΦΟΡΕΣ	0,05	0,06	0,04	0,15	0,01	0,05

Υπολογισμοί βάση στοιχείων παραρτήματος (Ισολογισμοί τραπεζών, Ένωση ελληνικών τραπεζών, ICAP)

Από την σύγκριση του βαθμού συγκέντρωσης των μεριδίων των 5 μεγαλύτερων τραπεζών προκύπτει μια αξιοσημείωτη αύξηση του πράγμα που

επιβεβαιώνει ότι οι ενοποιητικές κινήσεις όλο αυτό το διάστημα από το 1997 μέχρι το 2002 οδήγησαν σε μια περισσότερο συγκεντρωτική δομή με βαθμό συγκέντρωσης πάνω από 80%. Ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο προκύπτει αν στις 5 πρώτες αθροίσουμε και την έκτη σε μέγεθος (ενεργητικού, καταθέσεων, χορηγήσεων) το 2002 τράπεζα Πειραιώς τότε το ποσοστό συγκέντρωσης φτάνει το 90%

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ	ΑΡΙΘ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ	ΑΡΙΘ ΕΡΓΑΖ
2002	0,17	0,14	0,18	0,16	0,13	0,15
1998	0,18	0,14	0,20	0,25	0,13	0,15
ΔΙΑΦΟΡΕΣ	-0,01	0,00	-0,02	-0,10	0,00	-0,01

Υπολογισμοί βάση στοιχείων παραρτήματος (Ισολογισμοί τραπεζών, Ένωση ελληνικών τραπεζών, ICAP)

Από τον δείκτη Η αντίθετα δεν επιβεβαιώνεται το ίδιο φαινόμενο (έχουμε μια ανεπαίσθητη μείωση) κυρίως γιατί στον δείκτη αυτό η μείωση του μεριδίου της Εθνικής Τράπεζας (αντιστοιχεί σε πάνω από το 1/3 του συνολικού τραπεζικού τομέα) έπαιξε σημαντικό ρόλο. Αποκαλύφθηκε από τον δείκτη αυτόν ότι και ο δείκτης των 5 μεγαλύτερων τραπεζών δεν μας δείχνει την απόλυτη εικόνα αφού και ανάμεσα σε αυτές υπάρχει μεγάλη ανισότητα. Όσον αφορά το μοναδικό μέγεθος που παρουσιάζει μεγάλη μείωση στον δείκτη Η αυτό των κερδών έχει να κάνει με αρνητικά κέρδη του 1998 που λόγω της μεθόδου απαλείφθηκαν. Ούτως ή άλλως όμως τα κέρδη δεν αποκαλύπτουν ιδιαίτερα τον βαθμό συγκέντρωσης όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο της εργασίας.

Άλλη μια σημαντική παράμετρος για την τεκμηρίωση του συγκεντρωτισμού ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι το γεγονός ότι οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες είναι επικεφαλής ομίλων με αρκετά μεγαλύτερα μερίδια στον κλάδο. Αναλυτικά την διαμόρφωση στην σημερινή μορφή τους μετά και τις έντονες ενοποιητικές τάσεις που είχαμε τα προηγούμενα χρόνια την παρουσιάσαμε στο κεφάλαιο 6.2. Ενδεικτικά παρουσιάζουμε το έτος 1999 στον Πίνακα 6. Το ποσοστό συγκέντρωσης με βάση τα μερίδια των 5 μεγαλύτερων ομίλων ανέρχεται στο 95% τα υπόλοιπα 15 περίπου συγκροτήματα έχουν μερίδιο κοντά στο 5%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Μερίδια Αγοράς των 5 μεγαλύτερων ομίλων το 1999

ΟΜΙΛΟΣ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ		
ΕΘΝΙΚΗΣ	43,50%	45,80%	34,90%
ΠΙΣΤΕΩΣ	21,30%	20,10%	22,20%
ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ	11,60%	11,60%	14,70%
EFG EUROΒANK	12,00%	11,50%	14,20%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	6,60%	6,00%	7,00%
ΛΟΙΠΕΣ	5,00%	5,00%	7,00%
ΣΥΝΟΛΟ	100,00%	100,00%	100,00%

Πηγή: Περιοδικό Τάσεις 2/2000, Χουρδουβελής Γκιγκας.

5.4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ

Ως τώρα υπολογίσαμε τον βαθμό συγκέντρωσης μόνο όσον αφορά το σύνολο των ελληνικών τραπεζών χωρίς τα ιδρύματα που έχουν διαφοροποιημένο καθεστώς λειτουργίας. Όσον αφορά όμως τον δείκτη των 5 μεγαλύτερων στο σύνολο του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (Πίνακας 7) συμπεριλαμβανόμενων και των ξένων τραπεζών και των συνεταιριστικών, βλέπουμε επίσης ένα σημαντικά συγκεντρωμένο σύστημα με μικρότερες βεβαίως τιμές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Τα μερίδια των 5 μεγαλύτερων τραπεζών

Στο σύνολο του τραπεζικού συστήματος

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ</u>	<u>ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ</u>	<u>ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ</u>
1998	63,40	62,30	69,70
1999	67,10	70,90	73,60
2000	65,20	68,80	71,80
2001	66,00	68,70	71,30

Στο σύνολο των ελληνικών τραπεζών*

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ</u>	<u>ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ</u>	<u>ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ</u>
1998	78,00	75,20	81,20
1999	84,80	84,80	89,50
2000	82,40	82,90	87,60
2001	80,90	81,50	85,80

Πηγή : Έκθεση του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδος, 2001

*Δεν συμπεριλαμβάνονται η Τράπεζα της Ελλάδας, οι ξένες τράπεζες, οι συνεταιριστικές τράπεζες, το Ταχυδρομικό ταμειντήριο και το Ταμείο παρακαταθηκών και δανείων

Εξετάζοντας τον βαθμό συγκέντρωσης στο σύνολο του ελληνικού τραπεζικού τομέα προκύπτει η ανάγκη να παρουσιαστεί καλύτερα η διάρθρωση του (Πίνακας 7) Είναι φανερό ότι οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες κυριαρχούν απόλυτα στην ελληνική αγορά και μετά τις συγχωνεύσεις και εξαγορές της προηγούμενης περιόδου οι ξένες τράπεζες αλλά και οι λοιποί οργανισμοί απώλεσαν σημαντικές θέσεις. Ένα

ακόμα στοιχείο των αλλαγών στην διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού τομέα είναι η μεγάλη μείωση του μεριδίου αγοράς των τραπεζών που ελέγχονται έμμεσα ή άμεσα από τον δημόσιο τομέα. Αυτό διαμορφώθηκε σε 49% το 2003 έναντι 52% το 2002 και 63% το 1998. Σε αυτό το σημείο θα αναφερθούμε συνοπτικά και στην θέση και το ρόλο των ξένων και των συνεταιριστικών τραπεζών μια και σε όλη την προηγούμενη ανάλυση μας δεν τις περιλαμβάνουμε λόγω ανεπάρκειας στοιχείων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟ 2003

<u>ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ</u>	<u>ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ</u>	<u>ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ</u>	<u>ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ</u>
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	82,1	84,5	82,6
ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	9,2	9,4	7,3
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	0,6	0,9	0,7
ΕΙΔ. ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	8,1	5,2	9,4
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100

<u>ΑΡΙΘΜΟΣ</u>	<u>ΤΡΑΠΕΖΩΝ</u>	<u>ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ</u>	<u>ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ</u>
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	21	2874	53678
ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	20	205	4851
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	15	76	681
ΕΙΔ. ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	3	141	1864
ΣΥΝΟΛΟ	59	3296	61074

Πηγή: Έκθεση του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδος, 2003

ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Λίγοι είναι οι ξένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που σήμερα έχουν τη διάθεση να δεσμεύσουν κεφάλαια για να παρακολουθήσουν από κοντά τον αγώνα των μεριδίων αγοράς στην καταναλωτική, επιχειρηματική και στεγαστική πίστη της ελληνικής πραγματικότητας. Τα μερίδια αγοράς με βάση το ενεργητικό των ξένων τραπεζών έχουν την ακόλουθη πτωτική πορεία από 15,4% το 1995, σε 13,7% το 2000, και 9,2% το 2003. ο αριθμός τους από 23 το 1999 έχει πέσει σε 20 σήμερα. Ενώ είχαμε αποχωρήσεις και εξαγορές των δικτύων τους από ελληνικούς ομίλους όπως αναφέρθηκε σε άλλο σημείο της εργασίας.

Από τους ξένους που εξακολουθούν να υπάρχουν και να ανταγωνίζονται την ελληνική αγορά είναι η αμερικανική Citibank, που έχει αναλογικά την παλαιότερη

παρουσία στη χώρα, με έμφαση τη λιανική τραπεζική, αλλά και τις επενδυτικές προεκτάσεις του private banking, και η βρετανικών συμφερόντων HSBC, που πιέζει εντοπωσιακά την αγορά με άκρως ανταγωνιστικά επιτόκια.

Τη γαλλική παρουσία διασφαλίζει η Εμπορική τράπεζα με τη σύμμαχό της, Credit Agricole, που τουλάχιστον μέχρι το 2007 θα μείνουν μαζί και γι' αυτό έχουν διευρύνει τη συμμαχία τους, εξασφαλίζοντας συνέργιες, όπως π.χ. με την από κοινού ίδρυση της Credicom.

Αντιθέτως, η American Express είναι από τις τράπεζες που εγκαίρως δήλωσε ότι δεν ενδιαφέρεται για την Ελλάδα, τώρα που τελείωσαν τα εύκολα κέρδη από τις εργασίες δευτερογενούς αγοράς, με χρηματοοικονομικά προϊόντα. Το φθινόπωρο του 2003, η Deutsche Bank ανακοίνωσε πομπωδώς την αποχώρησή της από τη συμμαχία με την EFG Eurobank, προκαλώντας νέα ερωτηματικά για το μέλλον των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών στην Ελλάδα.

Η Alpha Bank προσπάθησε πολλές φορές τα τελευταία 3 χρόνια να δεσμευθεί στο πλαίσιο μιας στρατηγικής συνεργασίας (όπως π.χ. με τη BNP Paribas), χωρίς αποτέλεσμα. Η διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας, εκμεταλλευόμενη το μέγεθός της, θεωρεί ότι τα κέντρα των αποφάσεων για τις μεγάλες επιχειρήσεις πρέπει να μείνουν στην Αθήνα.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Από τις αρχές της δεκαετίας '90, με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και τη ψήφιση νέου θεσμικού πλαισίου περί «πιστωτικών ιδρυμάτων», δόθηκε η δυνατότητα δημιουργίας συνεταιριστικών τραπεζών. Έτσι μέχρι αρχές '96 είχαν δημιουργηθεί 6 συνεταιριστικές τράπεζες τοπικής κυρίως εμβέλειας (Συνετ. Τραπ. Λαμίας, Πανκρήτια Συνετ. Τράπεζα, Συνετ. Τράπ. Αχαϊκή Πίστη, Συνετ. Τραπ. Ιωαννίνων, Πιστωτικός Συνετ. Χανίων και Πιστωτικός Αστικός Συνεταιρισμός Δωδεκανήσου), με συνολικό ενεργητικό γύρω στα 35 δις και απασχολούμενους 50 περίπου άτομα. Το σύνολο των μελών των συνεταιριστικών τραπεζών ανέρχονταν γύρω στα 32.000 άτομα και οι συνεταιριστικές μερίδες περίπου 60.000. Στόχος της «Ένωσης Συνεταιριστικών Τραπεζών» είναι η δημιουργία «Κεντρικής Συνεταιριστικής Τράπεζας» με υποκαταστήματα σε όλη την Ελλάδα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε επίπεδο ΕΕ, λειτουργούσαν το 1994 πάνω από 10.500 συνεταιριστικές τράπεζες, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, οι οποίες κατείχαν περί το 17-20% των καταθέσεων όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 15 συνεταιριστικές τράπεζες (Αχαϊκή, Δράμας, Δωδεκανήσου, Έβρου, Ευβοίας, Ιωαννίνων, Καρδίτσας, Κοζάνης, Κορινθίας, Λαμίας, Λέσβου, Παγκρητια, Περίας, Τρικάλων και Χανίων με συνολικό αριθμό εργαζομένων τους 677, 76 υποκαταστήματα σε όλη τη χώρα και αριθμόν 125000 μέλη. Η σημασία τους στο πιστωτικό σύστημα είναι ακόμα πολύ μικρή.

Τέλος, να αναφέρουμε ότι οι συνεταιριστικές τράπεζες εντάχθηκαν στο Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ) από 1.12.2000 και, συνεπώς, οι καταθέσεις τους έχουν την εγγύηση του Ταμείου αυτού με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τις εμπορικές τράπεζες.

6. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ και ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Η αρχική υπόθεση προβλέπει ότι η κλαδική κερδοφορία συνδέεται θετικά με το βαθμό συγκέντρωσης. Η αύξηση της συγκέντρωσης μπορεί να αυξήσει ή να μειώσει την αποτελεσματικότητα με πολλούς τρόπους. Οι συγχωνεύσεις και εξαγορές επιτρέπουν στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς να επιτυγχάνουν μεγάλη κλίμακα και εύρος παροχής υπηρεσιών καθώς και ένα μίγμα προϊόντων που να είναι περισσότερο επικερδές. Επιπλέον οι οργανωτικές αλλαγές που μπορεί να προκύψουν σαν αποτέλεσμα της συγκέντρωσης μπορεί να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα. Μέχρι την δεκαετία του '80 υιοθετούνταν η άποψη ότι πιο αποτελεσματικές είναι οι μεσαίου μεγέθους τράπεζες ενώ σήμερα οι πιο πρόσφατες έρευνες θεωρούν ότι υπάρχουν σημαντικές οικονομίες κλίμακας κόστους για τις μεγάλες τράπεζες.

Τα πρώτα στοιχεία μετά τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές τόσο για την κερδοφορία όσο και για την αποδοτικότητα δεν ήταν ενθαρρυντικά. Μετά την μεγάλη αύξηση της κερδοφορίας τόσο το 1998 όσο και το 1999 (αλλά και όλη σχεδόν την δεκαετία του '90. Το 2000 τα αποτελέσματα εμφάνισαν μια μικρή κάμψη για δυο λόγους. Πρώτον ως μια διόρθωση για τα πολύ υψηλά επίπεδα του 1999 (που είχαμε και τον μεγαλύτερο βαθμό συγκέντρωσης μέχρι σήμερα βλ. πίνακα 6) και δεύτερον γιατί τα αποτελέσματα χρήσεως είχαν επιβαρυνθεί με τα έξοδα των ενοποιήσεων της προηγούμενης χρονιάς. Το 2001 είχαμε σημαντική κάμψη της κερδοφορίας κατά 13,7% και η απόδοση των ίδιων κεφαλαίων περιορίστηκε σε 17,9% από 20,7% το 2000¹¹. Η πιο μεγάλη πτώση στην κερδοφορία υπήρξε το 2002 με μείωση των κερδών προ φόρων κατά 48,6%. Παρόλα αυτά ακόμα και τις 2 αυτές χρονιές με σημαντική μείωση της κερδοφορίας τα καθαρά έσοδα από τόκους (που είναι και η κύρια πηγή εσόδων για τις τραπεζικές εργασίες) αυξήθηκαν κατά 13,9% και 7,7% αντίστοιχα. Ενώ τα έσοδα από λοιπές εργασίες είναι αυτά που έχουν τεραστία μείωση που οφείλεται στη σημαντική πτώση των εσόδων από μετοχές και συμμετοχές καθώς και τα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις λόγω της αρνητικής κατάστασης στο χρηματιστήριο.

Αντίθετα το 2003 είχαμε μια σημαντική αύξηση της κερδοφορίας κατά 46,8% σε σχέση με το 2002.

8. Έκθεση του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδος, 2002

Τα καθαρά έσοδα από τόκους παρουσιάζουν επίσης μεγάλη άνοδο 17,9% ενώ τα έσοδα από λοιπές εργασίες μια μικρότερη αύξηση κατά 10,6% σε σχέση με το 2002. Αποτέλεσμα ήταν να ανακάμψει αισθητά η αποδοτικότητα των ελληνικών τραπεζών το 2003. Η απόδοση προ φόρων του μέσου ενεργητικού τους διαμορφώθηκε στο 0,9% έναντι 0,6% το 2002 και η απόδοση προ φόρων των ίδιων κεφαλαίων στο 12,8% από 8,4 το 2003. Οι αντίστοιχοι δείκτες για το σύνολο των τραπεζών της ΕΕ ήταν 0,5% για το μέσο ενεργητικό και 11,4 για τα ίδια κεφάλαια¹².

Το 2003 ήταν η πρώτη οικονομική χρήση, μετά τις στρεβλώσεις που παρουσιάστηκαν στην αγορά από τη χρηματιστηριακή έξαρση του 1999, που οι τράπεζες παρουσίασαν θετικά οικονομικά αποτελέσματα, καταδεικνύοντας ότι κατάφεραν να αντιστρέψουν - μάλιστα ξεπερνώντας τις αρχικές τους προβλέψεις για κέρδη - την καθοδική τροχιά κερδών του 2001 και 2002.

Ειδικότερα, τα καθαρά κέρδη του Ομίλου της **Εθνικής Τράπεζας**, μετά από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας, διαμορφώθηκαν σε 360,3 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 69% σε σχέση με το 2002. Τα προ φόρων κέρδη σημείωσαν αύξηση 49% και ανήλθαν σε 521 εκατ. ευρώ. Στο ιστορικό υψηλό των 374 εκατ. ευρώ διαμορφώνεται το προ φόρων οργανικό αποτέλεσμα του ομίλου, σημειώνοντας αύξηση κατά 51%.

Οι χορηγήσεις του ομίλου της Εθνικής μετά την αφαίρεση των προβλέψεων ανήλθαν σε 21,6 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 10,5% σε σχέση με το 2002¹³.

Τα καθαρά κέρδη του Ομίλου **Alpha Bank** μετά τους φόρους και την αναλογία τρίτων αυξήθηκαν κατά 63% για την οικονομική χρήση 2003 και διαμορφώθηκαν σε 284,2 εκατ. ευρώ, έναντι 174,4 εκατ. ευρώ του 2002. Τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν κατά 116,3% σε 2,1 δισ. ευρώ, έναντι 990 εκατ. ευρώ πέρυσι. Οι χρηματοδοτήσεις ιδιωτών αυξήθηκαν κατά 29,2%, ενώ οι χρηματοδοτήσεις μικρομεσαίων επιχειρήσεων κατά 13,2%.

Τα ενοποιημένα καθαρά κέρδη της **EFG Eurobank Ergasias**, μετά από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας, ανήλθαν σε 273 εκατ. ευρώ, σε σχέση με 196 εκατ. ευρώ το 2002, καταγράφοντας αύξηση 39%. Τα ενοποιημένα καθαρά κέρδη, προ φόρων και μετά από δικαιώματα μειοψηφίας, διαμορφώθηκαν σε 373 εκατ. ευρώ (+37%). Οι χορηγήσεις αυξήθηκαν κατά 19,2%, στην εγχώρια αγορά, στα 16,2 δισ. ευρώ (προ προβλέψεων).

9. Έκθεση του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδος. 2002

10. ICAP

Παράλληλα, το 2003 τα κέρδη του Ομίλου της **Εμπορικής Τράπεζας**, μετά από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας, διαμορφώθηκαν στα 71,8 εκατ. ευρώ έναντι 52,2

εκατ. ευρώ το 2002, σημειώνοντας αύξηση κατά 37,4%. Τα κέρδη του Ομίλου της Εμπορικής Τράπεζας πριν από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας για το 2003

διαμορφώθηκαν στα 112,8 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 25,9% έναντι του 2002. Στο τέλος του 2003 οι απαιτήσεις κατά πελατών (αφαιρουμένων των προβλέψεων) αποτελούσαν το 71,2% του ενεργητικού του ομίλου έναντι 60,2% στο τέλος του 2002.

Τα κέρδη προ φόρων της **Αγροτικής Τράπεζας (ΑΤΕ)** το οικονομικό έτος 2003 διαμορφώθηκαν σε 132,8 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 38,76% έναντι του 2002, κυρίως λόγω της ουσιαστικής βελτίωσης του λειτουργικού (προ προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και αποσβέσεων) αποτελέσματος κατά 90,3%. Στους τομείς χορηγήσεων και καταθέσεων τα υπόλοιπα εμφανίζονται αυξημένα κατά 6,8% και 9,7% αντίστοιχα.

Τα προ φόρων κέρδη του **Ομίλου Πειραιώς** το 2003 διαμορφώθηκαν σε 165 εκατ. ευρώ έναντι 115,1 εκατ. ευρώ το 2002, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 43,4%, ενώ τα μετά από φόρους κέρδη του ομίλου διαμορφώθηκαν σε 123,7 εκατ. ευρώ, έναντι 80,8 εκατ. ευρώ το 2002, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 53%. Στο τέλος του 2003 οι χορηγήσεις σημείωσαν αύξηση κατά 17,6% και ανήλθαν σε 10,7 δισ. ευρώ, από 9,1 δισ. ευρώ στο τέλος του 2002.

Ενισχυμένη κερδοφορία, κατά 153,2%, παρουσίασε η **Aspis Bank** το 2003, με τα ενοποιημένα κέρδη προ φόρων και μετά δικαιωμάτων μειοψηφίας να διαμορφώνονται σε 6,05 εκατ. ευρώ έναντι 2,4 εκατ. ευρώ. Επίσης, αυξήθηκε σημαντικά, κατά 16,5%, και το σύνολο του ενεργητικού σε ενοποιημένη βάση, όπως και τα υπόλοιπα μεγέθη. Ανάλογη εικόνα παρουσίασαν και τα μεγέθη της τράπεζας σε απλή βάση, με τα κέρδη προ φόρων να σημειώνουν αύξηση της τάξης του 82,9% και να ανέρχονται σε 3,7 εκατ. ευρώ έναντι 2,02 εκατ. ευρώ το 2002.

Τα προ φόρων κέρδη του ομίλου της **Εγνατίας Τράπεζας** το 2003 διαμορφώθηκαν στα 29,64 εκατ. ευρώ έναντι 26,48 εκατ. ευρώ το 2002, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 11,94%. Οι συνολικές χορηγήσεις του ομίλου ανήλθαν κατά τη χρήση 2003 σε 1,9 δισ. ευρώ έναντι 1,7 δισ. ευρώ κατά το 2002,

σημειώνοντας αύξηση κατά 9,73%, ενώ οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 5,32%, και διαμορφώθηκαν στα 2,2 δισ. ευρώ έναντι 2,1 δισ. ευρώ το 2002.

Τα οργανικά κέρδη του Συγκροτήματος της Τράπεζας Κύπρου (κέρδη πριν τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και πριν τη φορολογία) για το 2003 ανήλθαν σε 171,5 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 12% έναντι του 2002. Η Τράπεζα Κύπρου Ελλάδας συνεχίζει να αυξάνει το μερίδιο αγοράς της, το οποίο στο τέλος Δεκεμβρίου 2003 έφτανε το 3,48% στις χορηγήσεις και το 3,05% στις καταθέσεις. Το σύνολο ενεργητικού του Συγκροτήματος στην Ελλάδα ανήλθε σε 5,59 δισ. ευρώ, σημειώνοντας ετήσια αύξηση 27%. Οι μεικτές χορηγήσεις του Συγκροτήματος στην Ελλάδα ανήλθαν σε 3,61 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 29%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΟΙ 10 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ το 2002

ΤΡΑΠΕΖΕΣ	Καθαρά Κέρδη	Σύνολο Ενεργητικού	Αποδοτικότητα %
1 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	296 732 000	49 161 283 000	12.61
2 EFG EUROBANK	247 517 000	23 366 198 000	13.27
3 ALPHA BANK	243 591 000	27 263 745 000	15.2
4 ΕΛΛΑΔΟΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ, Α.Ε.	213 235 881	34 979 168 172	15.74
5 ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	118 189 979	16 448 341 200	9.42
6 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	95 686 603	16 800 767 747	10.34
7 ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ	66 711 773	12 527 842 323	7.45
8 ΕΤΒΑ	41 149 639	2 737 083 433	4.06
9 ΕΓΝΑΤΙΑ, ΤΡΑΠΕΖΑ	29 731 439	2 444 029 268	10.24
10 ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ	18 022 406	1 715 205 317	12.86

Πηγή: ICAP Ελληνικός οικονομικός οδηγός 2004

Μπορούμε να ισχυριστούμε με βάση τα παραπάνω ότι η συγκεντροποίηση της περιόδου 1998-2001 και η αντίστοιχη αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης στον ελληνικό τραπεζικό τομέα ευνόησε την κερδοφορία και την αποδοτικότητα του αν και αυτό δεν φάνηκε άμεσα λόγω της αρνητικής χρηματιστηριακής συγκυρίας. Μένει να επιβεβαιωθεί τα επόμενα χρόνια.

7. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα την τελευταία δεκαετία, σε αντίθεση με ό,τι παρατηρήθηκε σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σημείωσε αύξηση της απασχόλησης που ξεπερνάει το 15%, με πρωτοπόρες τις ιδιωτικές τράπεζες αλλά και τις ελεγχόμενες από το Δημόσιο. Αυτή η χαρακτηριστική αύξηση της απασχόλησης συνοδεύτηκε από υπολογίσιμη αύξηση του αριθμού των καταστημάτων, αλλά και σε πολλές τράπεζές όχι από υπολογίσιμη βελτίωση δεικτών παραγωγικότητας.

Αυτό που μας ενδιαφέρει σε αυτό το σημείο της εργασίας είναι ποια είναι η επίδραση των πρόσφατων συγχωνεύσεων και εξαγορών στην απασχόληση. Σε περιπτώσεις όπου οι συγχωνευόμενες τράπεζες δραστηριοποιούνται στην ίδια γεωγραφική περιοχή, η μείωση του κόστους συνήθως επιδιώκεται με τη μείωση του πλεονάζοντος προσωπικού ή και το κλείσιμο γειτονικών καταστημάτων.

Όταν όμως οι συγχωνευόμενες ή εξαγοραζόμενες τράπεζες δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές ή εξειδικεύονται σε διαφορετικά προϊόντα, τέτοιες μειώσεις ή συρρικνώσεις δεν φαίνονται εκ των προτέρων αποτελεσματικές. Αντίθετα μπορεί να υπάρξει και θετικό αποτέλεσμα στην απασχόληση εάν η αναπτυξιακή στρατηγική της αποκτώντας τράπεζας καταστήσει πλέον αναγκαία την επέκταση του δικτύου των υποκαταστημάτων της στις νέες περιοχές.

Γενικά πάντως η μεσοχρόνια επίδραση των συγχωνεύσεων και εξαγορών των τραπεζών στην απασχόληση τους, αν και όχι επαρκώς τεκμηριωμένη, αναμένεται αρνητική αλλά όχι εκτεταμένη. Το ενθαρρυντικό χαρακτηριστικό, είναι ότι η τραπεζική αγορά δεν είναι τόσο κορεσμένη όσο σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι κάτοικοι ανά τραπεζικό κατάστημα είναι πολλοί περισσότεροι από ό,τι σε άλλες χώρες, ενώ πολλές τραπεζικές εργασίες δεν έχουν διαδοθεί και αναπτυχθεί όπως, π.χ., σε ώριμες τραπεζικά εργασίες. Έτσι υπάρχει η προοπτική να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά το απασχολούμενο προσωπικό και να μην υπάρξουν οι μαζικές απολύσεις που συνέβησαν σε κάποιες άλλες χώρες.

Από τα μέχρι τώρα στοιχεία δεν μπορούμε να έχουμε ασφαλή συμπεράσματα. Η συνολική απασχόληση από 61052 εργαζόμενους το 1998 ανέβηκε σε 63611 το 2003 με μεγάλη βέβαια αύξηση του αριθμού υποκαταστημάτων αυτήν την περίοδο από 2806 το 1998 σε 3261¹⁴.

Εξετάζοντας πιο συγκεκριμένα βλέπουμε ότι το άθροισμα των εργαζόμενων σε ΕΚΤΕ, ΕΣΤΕ, ΕΤΒΑ και Εθνική το 1998 είναι αρκετά μεγαλύτερο από το σημερινό αριθμό εργαζόμενων στην Εθνική που έχει απορρόφηση και όλες τις παραπάνω. Αλλά στην περίπτωση της Εθνικής έτσι και αλλιώς ο αριθμός εργαζόμενων σήμερα είναι μικρότερος από ότι το 1998. Επίσης στην περίπτωση της Alpha και την εξαγορά της Ιονικής έχουμε μείωση του αριθμού των εργαζόμενων από το άθροισμα (Alpha και Ιονικής το 1998) με τον σημερινό αριθμό εργαζόμενων στην Alpha. Αντίθετα δεν έχουμε μείωση στον αριθμό εργαζόμενων της Πειραιώς σε σχέση με το άθροισμα των εργαζόμενων σε Πειραιώς, και των εξαγορασμένων από αυτήν Μακεδονίας Θράκης, Χίου, ΕΤΒΑ. Όπως επίσης δεν έχουμε μείωση των εργαζόμενων στην Euro bank σε σχέση με το άθροισμα της ίδιας με την Αθηνών την Κρήτης και την Εργασίας που εξαγοράστηκαν από αυτήν.

8. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι αλλαγές στη δομή και την διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, επιφέρουν αντίστοιχα μεταβολές της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας (κατά τομέα και κλάδο δραστηριότητας). Η συνολική «πιστωτική επέκταση»⁹ (αύξηση χρηματοδότησης της οικονομίας), στο διάστημα 1990-95, ανήλθε στο 83% (από 937 δις σε 1.738 δις), με σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα (130%) και απόλυτη μείωση της χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα (-8%). Δεύτερον, παρατηρείται σημαντική μετατόπιση υπέρ των βραχυπρόθεσμων δανείων (σε όλους γενικά τους κλάδους) σε βάρος των μακροπρόθεσμων, και τρίτον, μείωση των ρυθμών χρηματοδότησης των άμεσα παραγωγικών τομέων (γεωργία, βιομηχανία, βιοτεχνία) με αύξηση αντίστοιχα του εμπορίου (κυρίως εσωτερικού και εισαγωγικού) και των «λοιπών» κλάδων της οικονομίας (οικισμός, τουρισμός, ναυτιλία, κα). Αντίστοιχες τάσεις και με μεγαλύτερη ένταση βλέπουμε και την περίοδο 1999-2002 (πίνακας 11)

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

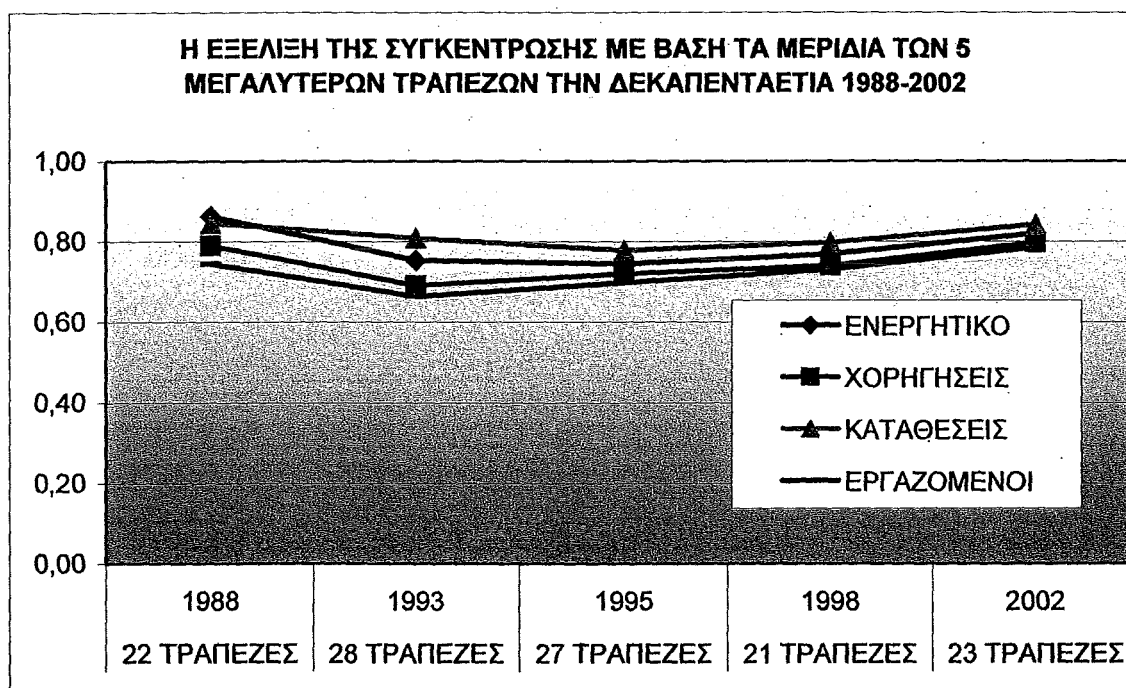
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ σε δισ. Ευρώ				
	1999	2000	2001	2002
Ιδιωτικός τομέας	43	55,2	71,2	79,3
Γεωργία	3,6	3,9	3,7	3,2
Μεταποίηση	10,5	11,8	12,6	13,6
Εμπόριο	9,2	12,4	15,5	16,6
Οικισμός	8,6	11,3	15,7	19,3
Λοιπά	11	15,8	23,7	26,6
Δημόσιες επιχειρήσεις	2,4	2,7	2,5	2,3
Δημόσιοι οργανισμοί	1,5	1,9	2	1,8
Λογαριασμοί Ειδικών Διαχειρίσεων Δημοσίου	1,9	1,6	1,6	1
Γενικό σύνολο	48,8	61,4	77,3	84,4

Πηγή: ICAP Ελληνικός οικονομικός οδηγός 2004

12. Συγκέντρωση κεφαλαίου, τραπεζικοί και ασφαλιστικοί όμιλοι στην ελληνική κοινωνία. Γ. ΤΟΛΙΟΣ

9. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 15ΕΤΙΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΤΗΣ Ε.Ε. – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την μέχρι τώρα ανάλυση προκύπτει ότι το τοπίο στον τραπεζικό τομέα έχει αλλάξει ριζικά τις τελευταίες 2 δεκαετίες. Οι δύο μεγάλοι τραπεζικοί όμιλοι, Εθνικής και Εμπορικής, είχαν στις αρχές της δεκαετίας του '80, πάνω από το 70% του ενεργητικού όλων των εμπορικών τραπεζών, το 80% των καταθέσεων, το 70% των μικτών κερδών και το 65% των απασχολούμενων.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 11
ΜΕΡΙΔΙΑ ΤΩΝ 5 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**

ΕΤΟΣ	Αριθμός Τραπεζών	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
1988	22	0,86	0,79	0,85	0,74
1993	28	0,75	0,69	0,81	0,66
1995	27	0,75	0,72	0,78	0,70
1998	21	0,77	0,74	0,80	0,73
2002	23	0,82	0,80	0,84	0,79

Επεξεργασία πινάκων 1,2,3,4

Όπως φαίνεται από το παραπάνω διάγραμμα από τον υψηλότερο βαθμό συγκέντρωσης στα τέλη της δεκαετίας του '80 είχαμε μια πτώση μέχρι τα μέσα της

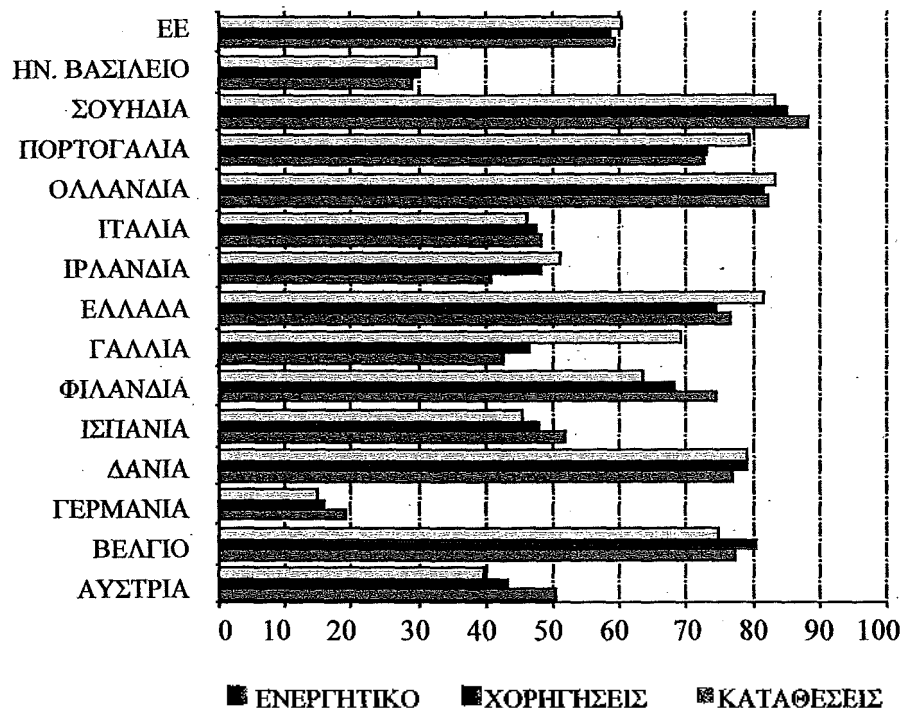
δεκαετίας του '90 σαν αποτέλεσμα της πολιτικής φιλελευθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος, την ιδιωτικοποίηση κρατικών τραπεζών, και της δημιουργίας νέων τραπεζών.

Αντίστοιχα είχαμε μια σημαντική άνοδο του δείκτη συγκέντρωσης από τα τέλη της δεκαετίας του '90 μέχρι το 2002 (για να φτάσει περίπου στο ίδιο σημείο) σαν αποτέλεσμα του κόματος συγχωνεύσεων και εξαγορών που ήταν στην ουσία η προσπάθεια προσαρμογής των ελληνικών τραπεζών στον οξύτερο διεθνή ανταγωνισμό και της εισόδου στην ΟΝΕ. Στην περίοδο αυτή, δεκαπέντε περίπου εμπορικές τράπεζες, δημόσιες ή ιδιωτικές, μικρές ή μεγαλύτερες, ισχυρές ή αδύναμες, απώλεσαν την αυτοτελή παρουσία τους στην αγορά, ενώ ταυτόχρονα ενισχύθηκε, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, η θέση των παραδοσιακά μεγάλων ελληνικών τραπεζών και, κυρίως, δημιουργήθηκαν δύο νέα πιστωτικά συγκροτήματα εφάμιλλα σε μέγεθος προς τα προϋπάρχοντα μεγάλα. Αποδείχτηκε ότι η αντίληψη που άρχισε να κυριαρχεί από τα μέσα της δεκαετίας του '80 για την αποτελεσματικότητα των τραπεζών και που οδήγησε στην δημιουργία πολλών μικρών δεν έπαιρνε υπόψη όλες τις διεθνείς εξελίξεις τον οξύτερο ανταγωνισμό αλλά και τις μεγάλες δαπάνες που απαιτούνται για την υιοθέτηση της νέας τεχνολογίας.

Σύγκριση με το βαθμό συγκέντρωσης στις χώρες της ΕΕ

Τέλος για την κατανόηση ακόμα περισσότερο του βαθμού συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι σκόπιμο να προβάσουμε τον αντίστοιχο δείκτη των 5 μεγαλύτερων επιχειρήσεων στις χώρες της ΕΕ ενδεικτικά το έτος 1999 (διάγραμμα). Από την σύγκριση βλέπουμε ότι μόνο η Σουηδία, η Ολλανδία και το Βέλγιο έχουν μεγαλύτερο από την Ελλάδα δείκτη συγκέντρωσης ενώ είναι πολύ πιο πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ.

**ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΜΕΡΙΑΔΙΑ ΤΩΝ 5
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΤΟ 1999**

ΠΗΓΗ: Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, τεύχος Α' 2002

Η ΕΚΤ (possible effects of EMU on the EU banking systems, 9/2/99) διακρίνει τρεις ζώνες στην Ε.Ε. α) χώρες με ένα υψηλό βαθμό συγκέντρωση πάνω από 70%. Στη ζώνη αυτή εντάσσει την Ελλάδα, τη Σουηδία, τις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία, την Πορτογαλία και τη Δανία. β) χώρες με μέση συγκέντρωση 40% έως 60%. Εδώ, εντάσσονται η Αυστρία, το Βέλγιο, η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Γαλλία, γ) χώρες με χαμηλό βαθμό κάτω του 30% στις οποίες ανήκουν η Γερμανία, το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία. Συμπερασματικά, η συγκέντρωση στο τραπεζικό σύστημα της Ε.Ε. ευρίσκεται σε χαμηλό σημείο συγκριτικά με τους άλλους κλάδους και υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω εξαγορές και συγχωνεύσεις. Σήμερα, μία εθνική αγορά δέχεται την πίεση από τράπεζες του εξωτερικού ή από μη τραπεζικά ιδρύματα με αποτέλεσμα να οξύνεται ο ανταγωνισμός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας τη μέχρι τώρα πορεία του ελληνικού πιστωτικού συστήματος προς τον συγκεντρωτισμό, έχει ενδιαφέρον να αναφερθεί κανείς στους παράγοντες οι οποίοι κατέστησαν την πορεία αυτήν αναγκαία αλλά και εφικτή, καθώς και στις επιλογές που προσδιόρισαν τις εξελίξεις και καθόρισαν το μέχρι στιγμής αποτέλεσμα. Καταρχήν δεν είναι τυχαίο ότι η τάση συγκεντρωτισμού στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα εκδηλώθηκε ενόψει της εισόδου της χώρας στην ΟΝΕ και ένταξής της στο Ευρώ. Είναι, επομένως, αυτονόητο ότι το όλο εγχείρημα απέβλεπε στη δημιουργία τραπεζικών μονάδων με ευρύτερη βάση, οι οποίες θα μπορούσαν να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν μέσα στο νέο, έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον της και συνακολούθως, να προστατεύσουν πιο αποτελεσματικά την εγχώρια αγορά από εξωτερικές επιθέσεις. Είναι επίσης προφανές ότι το εγχείρημα αυτό ευνοήθηκε από τη συγκυριακή άνθηση της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς, η οποία διευκόλυνε τα μέγιστα την όλη διαδικασία συγχωνεύσεων και εξαγορών και επέτρεψε γενναίες αυξήσεις κεφαλαίου που ενίσχυσαν σημαντικά τον βαθμό κεφαλαιακής επάρκειας πολλών από τις εν λόγω τράπεζες.

Από το άλλο μέρος, όσον αφορά τις επιλογές που έγιναν στο πλαίσιο των διεργασιών συνένωσης και μεγέθυνσης επιμέρους τραπεζικών μονάδων και τα κριτήρια που προσδιόρισαν τη λογική των επιλογών αυτών, είναι εμφανές ότι διαφέρουν κατά περίπτωση. Στον χώρο των κρατικών τραπεζών επελέγη, για μεν τις μεγαλύτερες η οδός της εξυγίανσης και αυτοδύναμης περαιτέρω ανάπτυξής τους, για τις μικρότερες και ασθενέστερες η ιδιωτικοποίησή τους. Οι ιδιωτικές τράπεζες αντίθετα, έναντι της χρονοβόρου διαδικασίας αυτοδύναμης μεγέθυνσης, αναγκάστηκαν να επιλέξουν τη μέσω εξαγορών απόκτηση πρόσθετου μεριδίου της αγοράς και έτοιμης υποδομής σε υλικό και ανθρώπινο δυναμικό.

Η σύγκριση της σημερινής εικόνας του τραπεζικού συστήματος με εκείνη προ δεκαετίας αποκαλύπτει ότι οι ανακατατάξεις που έλαβαν χώρα στο μεσοδιάστημα, εκτός από αύξηση του αριθμού μεγάλων τραπεζικών μονάδων, επέφεραν και την ποιοτική ομογενοποίησή τους. Οι έξι μεγάλες τράπεζες που κυριαρχούν σήμερα στην αγορά (τρεις κρατικές και τρεις ιδιωτικές) έφθασαν να παρουσιάζουν τα ίδια περίπου ποιοτικά χαρακτηριστικά, να έχουν τις ίδιες περίπου ανταγωνιστικές δυνατότητες και να βρίσκονται στην ίδια περίπου αφετηρία για μελλοντική ανάπτυξη.

Οι τράπεζες για να επιτύχουν την αναδιάρθρωση, την οποία καθιστούν αναγκαία οι πιο πάνω αναφερόμενοι παράγοντες, προβαίνουν σε εσωτερικές αναδιοργανώσεις με σκοπό τη μείωση του κόστους και επιδιώκουν να αυξήσουν το μέγεθός τους. Εξάλλου οι εν λόγω δύο επιδιώξεις δεν είναι ανεξάρτητες. Η μεγέθυνση, τουλάχιστον μέχρι ορισμένο επίπεδο και για ορισμένες δραστηριότητες, συντελεί σε οικονομίες κλίμακας και συνοδεύεται από μείωση του κόστους. Η αύξηση του μεγέθους επιδιώκεται κυρίως με εξαγορές και συγχωνεύσεις. Η στρατηγική αυτή οδηγεί στην αύξηση του μεγέθους ευκολότερα και ταχύτερα απ' ό,τι η καλούμενη «εσωτερική» ανάπτυξη με ίδια μέσα. Σε ένα περιβάλλον ταχύτατα μεταβαλλόμενο εξαιτίας της τεχνολογικής προόδου και των νέων κανόνων και συνθηκών λειτουργίας της αγοράς (ONE, κ.ά.) ο αντίστοιχος αναγκαίος ταχύς ρυθμός προσαρμογής και ανάπτυξης επιτυγχάνεται ευκολότερα με συγχωνεύσεις. Επιπλέον, μια συγχώνευση μεταξύ τραπεζών που δραστηριοποιούνται στον ίδιο χώρο, επιτρέπει την άμεση απόκτηση δικτύου για την εξαγοράζουσα τράπεζα εκεί όπου δεν διαθέτει ή το κλείσιμο υποκαταστημάτων εκεί όπου πλεονάζουν. Τέλος, η ανθηρή κατάσταση του Χρηματιστηρίου ευνοεί την ανάπτυξη με εξαγορές.

Η συνέργια, που επιτυγχάνεται με τις συγχωνεύσεις, δεν εκδηλώνεται μόνον με την πραγμάτωση λειτουργικών οικονομιών κλίμακας και μείωση κόστους. Εκφράζεται αμεσότερα με τη συμπληρωματικότητα των προσφερόμενων προϊόντων, των γνώσεων και εμπειριών, της φήμης και πελατείας. Με τις εξαγορές και συγχωνεύσεις για την απόκτηση μεγέθους που ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις νέες διαστάσεις της αγοράς, αποκτώνται επίσης η οικονομική επιφάνεια που είναι αναγκαία για την ανάληψη και κατανομή νέων κινδύνων, καθώς και η θέση, το γόητρο και η εμπιστοσύνη στην αγορά, που απαιτούνται για την προσέλκυση πελατείας και μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα εξεύρεσης κεφαλαίων και εξειδικευμένου και έμπειρου προσωπικού.

Παρόλη την μεγάλη συγκέντρωση που έχουμε στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα σε σχέση και με τη ΕΕ, το μέγεθος των ελληνικών τραπεζών είναι ακόμα μικρό σε σχέση με το αντίστοιχο διεθνές αλλά και ευρωπαϊκό. Το 2003 μόνο μια ελληνική τράπεζα συμπεριλαμβάνονταν στις εκατό μεγαλύτερες παγκοσμίως και μόνο δυο στις εκατό μεγαλύτερες ευρωπαϊκές. Το μέγεθος των ελληνικών τραπεζών σε συνδυασμό με τον διαρκώς οξυνομενο διεθνή ανταγωνισμό μπορεί να αποτελέσει στοιχείο για ακόμα μεγαλύτερη συγκέντρωση στο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΛΕΞΑΚΗΣ Π. Απελευθέρωση αγορών και μετασχηματισμοί στο ελληνικό Τραπεζικό σύστημα. 1995

ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ, Γ. ΝΙΚΟΛΙΤΣΑ Δ. Αξιοποίηση των μακροοικονομικών συνθηκών: Η μεγάλη πρόκληση για τις τράπεζες.

KOTZ D. M. Bank control of large corporations in the United States. 1978

GARDENER E. P., MOLYNEUX P. Changes in western european banking. 1994

BROKER, G. Competition in Banking. 1989

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΤΣΑΤΗΡΗΣ Γ., ΜΗΤΡΑΚΟΣ Θ. Διαρθρωτικές μεταβολές και απασχόληση στις τράπεζες. 1998

Δρ. Π. ΚΑΠΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Φ. ΣΙΩΚΗ. Δομή αγοράς, συγκέντρωση και αποδοτικότητα στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Δελτιο ΕΕΤ, Α' 2002

ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΥ Μ. Εξαγορές και συγχωνεύσεις: Ο νέος κύκλος συγκέντρωσης των ελληνικών επιχειρήσεων. Επιλογή 12/1999

ΔΕΛΗΣ Κ. Εξαγορές και συγχωνεύσεις στον τραπεζικό τομέα. Τάσεις 1/2000

ΣΑΚΕΛΛΗΣ Ε. Εκτίμηση αξίας επιχειρήσεων, μετασχηματισμοί επιχειρήσεων, συγχωνεύσεις & μετατροπές εταιριών. 1991

Έκθεση του διοικητή της τράπεζας της Ελλάδος. 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003

DERMINE J. European Banking in the 1990s. 1993

ICAP, Ελληνικός οικονομικός οδηγός. 2003, 2004

ΜΕΛΙΔΟΥ Θ. Η Πορεία και τα μεγέθη των τραπεζών. Επιλογή 12/2003

ΠΑΚΟΣ Θ. Κλαδική οικονομική Ι, Ανταγωνισμός συγκέντρωση και τεχνολογία. 1992

ΠΑΚΟΣ Θ. Κλαδική οικονομική ΙΙ, βιομηχανική Οργάνωση επιχειρηματικές πολιτικές και απόδοση. 1997

ΛΙΑΝΟΣ Π. Θ. Μαρξιστική οικονομική θεωρία. 1985

ΚΑΜΑΡΑΣ Ι. Μία Μεγάλη και πολλές μικρές: Η «Συγχώνευση του Αιώνα».

Μηχανισμοί Χρήματος 1/2002

ΚΜΕ. Οι αλλαγές στην οικονομία και την ταξική διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. 1996

ΛΕΝΙΝ Β. Ι. Ο Ιμπεριαλισμός, ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού.

Γιαννίτσης Τ. Οι ξένες τράπεζες στην Ελλάδα.. 1995

ΣΑΚΕΛΛΗΣ Ε. Οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών. 1995

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ. Οι προσαρμογές και επιπτώσεις στον ελληνικό τραπεζικό τομέα από την οικονομική και νομισματική ένωση και την εισαγωγή του Ευρώ. 1998

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ. Οι τράπεζες στην Ελλάδα. 1996, 1997, 1998, 1999.

GIDDY H. I. Παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές. 1996

GIBSON R. (ed) Rethinking the Future - business, principles, competition, control & complexity, leadership, markets & the world. 1997

ΚΑΜΑΡΑΣ Ι. Συγκεντρωτισμός και ομογενοποίηση: Το τραπεζικό πεδίο σήμερα. ΕΠΙΛΟΓΗ 5/2001

ΤΟΛΙΟΣ Γ. Συγκέντρωση κεφαλαίου, τραπεζικοί και ασφαλιστικοί όμιλοι στην ελληνική κοινωνία.. 1998

ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ Γ. Συγχωνεύσεις-Εξαγορές και οι ελληνικές τράπεζες. ΤΑΣΕΙΣ 1/2000

ΒΟΛΟΥΔΑΚΗΣ Ε. Συγχωνεύσεις και Εξαγορές εμπορικών τραπεζών: Μια πρώτη αξιολόγηση. ΤΑΣΕΙΣ 2/2002

Κ. Π. ΚΩΣΤΗΣ Συνεργασία και ανταγωνισμός: Τα 70 χρόνια της ένωσης ελληνικών τραπεζών. 1997

LUND D., OKSENDAL B. Stochastic Models and Option Values. 1991

ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ, Ν. ΠΑΝΤΕΛΙΑΣ Σ. Τάσεις και προοπτικές της ελληνικής τραπεζικής αγοράς μετά την καθιέρωση του Ευρώ.

ΚΑΡΑΤΖΑΣ Θ. Τάσεις στο Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα.

ΙΝΕ ΟΤΟΕ Τεχνικό – οργανωτική αναδιάρθρωση των Τραπεζών. Νέες τεχνολογίες απασχόληση και εργασιακές σχέσεις στις σύγχρονες συνθήκες. 1998

ΚΑΡΑΜΟΥΖΗ Ν. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μπροστά στη νέα πραγματικότητα. Δελτίο ΕΕΤ Β' 2001

Γ. ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, τάσεις και προοπτικές. 1995.

Κ. ΜΑΡΞ. Το κεφάλαιο (τ.1, τ.3).

MILLS T. The econometric modeling of financial time series. 1997

ΓΚΟΡΤΣΟΣ Χ.. The Greek Banking System. 1998

ΚΙΟΧΟΣ Π. Χρήμα, πίστη, τράπεζες.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ALPHA

EUROBANK

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

INE ΟΤΟΕ

ICAP

I.O.B.E.

ALL MEDIA STATISTICS.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ

Τα βασικά μεγέθη των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 1993

Σε εκατομμύρια δρχ.

1993	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΕΘΝΙΚΗ	7134642	1145110	6254675	12752
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	2773930	1691987	2023267	5960
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	2322976	649824	1958544	7047
ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ	1548818	764199	1060268	1200
ΑΛΡΗΑ	1365706	469648	1220732	3575
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ 5	15146072	4720768	12517486	30534
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (28)	20102838	6835515	15494580	46013

Πηγή: ΚΜΕ. Οι αλλαγές στην οικονομία και την ταξική διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, 1996

Τα μερίδια αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 1993

1993	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΕΘΝΙΚΗ	0,35	0,17	0,40	0,28
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	0,14	0,25	0,13	0,13
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	0,12	0,10	0,13	0,15
ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ	0,08	0,11	0,07	0,03
ΑΛΡΗΑ	0,07	0,07	0,08	0,08
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ 5	0,75	0,69	0,81	0,66

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ

Τα βασικά μεγέθη του ελληνικού τραπεζικού τομέα το 1998

Σε εκατομμύρια δραχμές

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚΑΤ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	12092565	3382410	10707604	130160	607	15984
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	4399758	2584324	3701587	0	435	5364
ΑΙΡΗΑ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΣΤΕΩΣ	4202380	1674630	3219893	90574	210	4498
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	3300939	1478987	2755501	30722	356	7671
ΙΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	1879707	559702	1567543	-22123	224	4068
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	1729332	726349	1426721	61467	126	2598
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕFG EUROΒANK	1290418	491525	996210	5338	53	1721
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	670421	259978	480793	13587	35	770
ΤΡΑΠΕΖΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	642747	245705	515769	0	75	1572
ΕΤΒΑ	615025	366042	7415	10535	22	472
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	523025	257291	441040	4145	89	1808
ΧΙΟΣBANK	508595	170842	412195	7833	36	740
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ	401396	211474	295686	-3206	87	1471
ΕΤΕΒΑ	335076	134095	179133	12105	2	197
ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	263332	136048	202435	3141	24	636
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	206710	77172	162663	1146	13	245
ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	197498	113772	156112	3042	37	798
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	178131	81172	152751	-2752	24	554
ASPIS BANK	88735	60141	79432	264	15	168
ΔΩΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	85040	42627	60274	2621	3	94
ΠΕΙΡΑΙΩΣ PRIME BANK	48497	25013	21567	1120	2	52
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	33659327	13079299	27542324	349719	2475	51481
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (17)	5258657	1800713	2587299		107	3672
ΜΕΓΕΘΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	38917984	14880012	30129623	349719	2582	55153

Πηγή: Ένωση ελληνικών τραπεζών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ

Τα βασικά μεγέθη του ελληνικού τραπεζικού τομέα το 2002

Σε ευρώ

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ	ΑΡΙΘ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ	ΑΡΙΘ ΕΡΓΑΖ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	49161283000	17309501056	41445722529	296732000	599	14196
ALPHA BANK	27263745000	15466930944	21327361301	243591000	311	7732
EFG EUROBANK ERGASIAS	23366198000	12531890765	16636381015	247517000	301	6788
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	16800767747	11106790678	14971020914	95686603	443	6161
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	16448341200	9791890598	13152040803	118189979	373	6859
ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ	12527842323	6928030423	9462930577	66711773	196	3370
ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	2853373994	1983650121	2267320138	27910409	104	2030
ΕΤΒΑ	2737083433	1208520074	185690011	41149639	15	465
ΕΓΝΑΤΙΑ, ΤΡΑΠΕΖΑ	2444029268	1651430101	2096980128	29731439	47	1272
ΛΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (ΕΛΛΑΣ)	1789306554	1186460072	1349280082	1022942	36	637
ΑΤΤΙΚΗΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ	1715205317	1067480065	1386530085	18022406	53	1076
ASPIS BANK	1612319080	1057020065	1240810076	2021504	62	742
ΝΟΒΑΒΑΝΚ ΤΡΑΠΕΖΑ	1226499550	420730026	993620061	42454704	91	883
FBV - ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	601211133	501640031	250030015	5271153	8	141
PROBANK ΤΡΑΠΕΖΑ	492654265	231480014	411600025	2777615	23	352
ΩΜΕΓΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	460476021	225420014	317520019	156946	7	150
MARFIN BANK	268484191	93910006	219220013	4244180	5	112
UNITBANK ΤΡΑΠΕΖΑ	166865995	157400010	9450001	864699	1	42
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	104530006	63890004	58040004	-2390000	10	88
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ	102220006	22890001	18020001	-4470000	2	45
ΠΡΟΤΟΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	83040005	28260002	43360003	60000	1	23
ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	162225476089	83035215067	127842927801	1237255991	2688	53164

Πηγή: Ένωση ελληνικών τραπεζών, ICAP

ΕΥΡΩΚΕΝΤΡΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΑΡΑΧΩΝ ΤΟΥ ΔΕΛΤΑΟΥΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΥΡΩΚΕΝΤΡΟΤΙΚΟΥ

ΕΤΗΣΙΑΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Επίσημο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αριθμ. 12345/2014, της 12ης Ιουλίου 2014, σχετικά με την έγκριση του προγράμματος των προκαταρτών του Δελταούσ Ετήσιας Έκδοσης Ευρωκεντροτικού.

ΣΥΝΟΛΟ	1047	3	194	2	339	1	1681	30	3261	36	63611
ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	1043	3	193	2	338	1	1583	14	3157	20	59854
Π.Ι. με τη μορφή Π.Ε.ΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	3						73	16	76	16	677
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1		1		1		25		28		3080

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΑΡΑΧΩΝ ΤΟΥ ΔΕΛΤΑΟΥΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΥΡΩΚΕΝΤΡΟΤΙΚΟΥ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΑ Π.Ι.	926	3	176	2	317	1	1532	14	2951	20	55052
1. Εθνική Τράπεζα	152		32		46		358		588		14161
2. Alpha Bank	145		21		40		163		369		7277
3. Εμπορική	104		29		35		205		373		6827
4. EFG Eurobank – Ergasias	123		22		42		114		301		6809
5. Πειραιώς	72		9		39		98		218		3873
6. Γενική	39	1	6	1	7		51	4	103	6	2046
7. Εγνατία	20		0		14		21		61		1275
8. Αγροτική Τράπεζα	68		12		30		339		449		6071
9. Τράπεζα Αττικής	18	1	7		8		23	1	56	2	1102
10. Λαϊκή Τράπεζα	18	1	1		4		18		41	1	645
11. Nova Bank	68		7		20		13		108		960
12. Ωμέγα	10		1		1		3		15		316
13. Probank	19		2		3		8		32		464
14. Πανελλήνια Τράπεζα	2		1	1	2	1	8		13	2	116
15. First Business Bank	3		1		1		3		8		146
16. Marfin Bank	2		1		1		2		6		126
17. ΑΣΠΙΣ	34		4		6		21		65		907
18. Τράπεζα Επενδύσεων	2				1				3		131
19. Τοχυδρομικό Ταμιευτήριο	23		13		16		83		135		1258
20. Τ. Παρακαταθηκών & Δανείων	1		1		1		1	9	4	9	456
21. Proton Επενδυτική Τράπεζα	1								1		19
22. Επενδυτική Τράπεζα	1								1		40
23. Aegean Baltic Bank	1								1		27
2. ΥΠΟΚ/ΤΑ ΑΛΜΟΔΑΠΩΝ Π.Ι.	117		17		21		51		206		4802
A2i. Μέλη της Ε.Ε.											
24. Bayerische HVb	2		1						3		65
25. HSBC Bank	17		2		2		1		22		477
26. Societe Generale	2				1				3		113
27. BNP Paribas (Hellas)	5						1		6		197
28. ABN AMRO	1		1						2		96
29. Credit Commercial de France	1								1		36
30. CETELEM	1								1		58
31. Royal Bank of Scotland			1						1		72
32. SANPAOLO IMI S.p.A.	1								1		24
33. CITIBANK	31		8		6		10		55		1173
34. F.C.E. Bank Plc	1								1		25
35. GMAC Bank	1								1		25
36. FIDIS BANK	1								1		11
A2ii. Μη μέλη της ΕΕ											
37. Τράπεζα Κύπρου	34		2		9		38		83		1840
38. Ελληνική Τράπεζα	14		1		3		1		19		337
39. Bank of America	1								1		29
40. Arab Bank	1								1		56
41. Bank Saderat Iran	1								1		18
42. American Express	2		1						3		151

Πηγή: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών